

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Лаза Костић

ПЕСМЕ

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање и брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригинално издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

Лаза Костић

ПЕСМЕ

Садржај

МЕСТО ПРОГОВОРА.....	2
МЕЂУ ЗВЕЗДАМА.....	3
ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ.....	14
ПОД ПРОЗОРОМ.....	15
ПОГРЕБ.....	18
ПОСЛЕ ПОГРЕБА.....	22
ОБЈЕСЕН.....	25
СИНОЋ.....	27
ЉУБАВНА ГУЈА.....	28
РЕЧЕ ГОСПОД.....	31
ГОСПОЋИЦИ Л. Д.....	33
НА ПОНОСНОЈ ЛАЂИ.....	37
ЕЈ, РОПСКИ СВЕТЕ.....	38
ВЕЧЕ.....	39
У СРЕМУ.....	40
ЕЈ, НЕСРЕЋО... ..	43
ЕЈ, РОПСКИ СВЕТЕ!.....	45
ПРОМЕТЕЈ.....	47
КОЛО.....	51
РАЗГОВОР.....	54
ПАРИЗУ.....	58
МЕЂУ ЈАВОМ И МЕД СНОМ.....	66
МЕЂУ ЈАВОМ И МЕД СНОМ.....	67
ДИМ.....	68
ПОСТАНАК ПЕСМЕ.....	71

У НОЋИ	73
МОЈА ДАНГУБА	74
СПОМЕНИ.....	76
НАД КОСТОМ РУВАРЦЕМ.....	77
НА ПАРАСТОСУ ВУКА СТ. КАРАЦИЋА	80
О ШЕКСПИРОВОЈ ТРИСТАГОДИШЊИЦИ	83
СПОМЕН ЈОВАНУ АНДРЕЈЕВИЋУ.....	90
СВЕТОЗАРУ МИЛЕТИЋУ	94
СПОМЕН НА РУВАРЦА	95
НА ПАРАСТОСУ ЈЕЛЕНЕ БОЗДИНЕ	104
ДОН КИХОТУ	106
ПРОЛОГ ЗА ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ.....	109
БАЛАДЕ	112
ЂУРЂЕВИ СТУПОВИ.....	113
МИНАДИР	132
САМСОН И ДЕЛИЛА.....	139
ХИМНЕ И МОЛИТВЕ	175
ПЕВАЧКА ИМНА ЈОВАНУ ДАМАСКИНУ	176
МОЛИТВА БОГОРОДИЦИ.....	179
SANTA MARIA DELLA SALUTE	180

ПЕСМЕ

МЕСТО ПРОГОВОРА

МЕЂУ ЗВЕЗДАМА

(Вилованка)

У

по ноћи превесељке,

са нетренке теревенке,

загрејан се дигох дома.

На улици нема света,

само што по снегу шета

једна мома.

Одело је снежно, бело,

на брежне јој пало груди,

снег од једа чисто студи;

узалуд му Месечина

светло чело живо љуби,

он шкрипуће бели зуби,

гледајући како струком,

како белом, меком, руком,

како малом, лаком ногом,

а камо ли лицем, ОКОМ,

та поноћна дивна јава

Месечину надасјава.
Кад снег шкрипи зубма белим,
а да шта ћу ја да велим,
у по ноћи превесељке,
са нетренке теревенке?
»Госпођице, добро вече!«
Жеља моја цури рече:
»На тој зими, леле мени,
Тако лако одевени!
»Ево моје шубе црне,
»да вас мало заогрне!« —
Дотакнух се, загрлих је,
манито ми срце бије,
у жестини и заносу
већ осећам бујну косу,
што се по мом лицу просу,
мириси ми обасуше
свак' задисак жељне душе.
Загрли ме, дах ми стесни;
ал' очију поглед њез'ни'
нагон узда, занос трезни;
из њега ми мис'о сине:
»Мајко!« — »Сине!«
одзову се уста њена,

а из белих из рамена
поникоше бела крила:
то је била — моја вила. —
Лепирица као бела
кад би собом цвет понела,
да га виса спасе вела
од земљина од увеља:
тако вила поне мене
у просторе васељене;
те небесном лик лепиру
лети с цветом по свемиру,
по свеширу, по етиру.

Васијона пукла пуста.
Већ у мени душа сушта.,
а срце ми силно бије,
у главу ми крвца лије,
ал' ми вила лице мије
хладом свога крила мека,
и још нека блага река,
нека струја из далека:

свети мирис памтивека.
Нада мном се звезде роје,
намигују зраком бледом,
згледају се чудним гледом,
једна другу пита редом:
»Од куд овде ово двоје?«
Па познавши с бледа лика
незнаного познаника
опет једна другу пита:
Да л' да приме из дубина
хладне земље врелог сина? —
Ил' то можда, нису звезде?
То су, је ли, оне честе
изниклице срца мога,
расцветаног, широкога?
А ти зраци нису зраци,
грановити то су траци,
што о њима мирно висе
срца мога изниклице.
А око те дивне круне,
неокрунке, светле, пуне,
прозорна се румен пружа; —
То је, то је свецка ружа.
Свецка ружо, васељенко,

сиротанко, незеленко,
саморанко, светла сенко,
а камо ти твог славуја? —
У то неки звук забруја.
Је л' олуја?
Ил' бујица
огњевитих репатица,
Ти небесних блудних гуја?
Ни олуја, ни бујица,
то је цвркут рајских тица; —
ил' је разлег од песама
из највишег оног храма
над звездама?
По тихотној васељени
разлежу се звуци њени
смртном уву нечувени;
а у мени? —
К'о тамјана плави прамак
полетив са жртвеника
у наручју зефинову
кад се сретне на висина'
с ваздусима виши сила,
те се стану отимати,
наваљују, реване се,

ко ће да га пре однесе,
да звездану кади Ногу
његовом и њином богу: —
Тако мене звуци ломе
у живоме срцу моме,
из недара да га носе,
једни маме, други просе,
једни прете, други туже; —
»Ој, давори, јадни слуше,
»бела вило, ој давори,
»од куд звуци, збори, збори!«
Очима ме вила кори:
»У тебе су очи, руке,
»звезда има зраке, звуке;
»ти су звуци, мили друже,
»од славуја свецке руже,
»реч начелна свију вера
»први прозор неразмера,
»рајски кротник дивљег звера, —
»Армонија сфера«.
Тако зборе вилске очи,
а у мене свирка точи,
свирка лепа мени тепа:
»Скочи доле, скочи, скочи!

»Да те носе наша крила
»где је врело сваког миља.
»да Ти душа свирку пије,
»светлост да Ти лице мије
»пламен да ти срце грије,
»дивотама жиће слади,
»а побратим месец млади,
»да те хлади!
»Не дај се од виле смести,
»вештица је, зле је свести,
»Бог би знао, куда. језди!!«

Као смели морепловац
древних прича и времена,
што је, везан за катарку,
у безумљу слатку, жарку,
слуш'о песме од Сирена,
дивних, мамних морских жена: —
тако мене звуци вуку,
у стоструком зборе гуку:
Један вели: — Оди мени!
одвешћу те светлој сени,
златној звезди стар-Омира! —
— Мене шаље зрак Шекспира! —
— Мени свира вечна лира

Пиндара, Анакреона —
— и Милтона — и Бирона —
— Шилер — Гета и Тењира —
Данта — Таса —
— Калидаса — —
Тако мене звуци гоне,
а за сваким речи звоне:
»Не дај се од виле смести,
»вештица је, зле је свести,
»Бог би знао, куда језди!« —
Ал' мануше бела крила,
проговори моја вила:
»Куда језди? —- Нашој звезди!« —
Реч се ори по простори,
по звезданом ведром вису,
звуци били — па и нису. —
У тишини, по висини
носи вила даље сина.
Око мене звезде бледе,
све се већма губе, реде,
а вила ми прстом каже
једну малу светлуцаљку,
оку моме самртноме
на дну видног домашаја.

Зрака јој се муком бори,
час утине, а час гори,
час тињавог слика гара,
час је буктац од пожара,
час је бледа, модра, плава,
час румена па крвава.
— Бледа звездо, јадна селе,
какве су те силе смеле,
те си тако јадна Тужна,
мученица, божј'а сужна,
какав бол у теби сјаје,
ко у теби вечност траје,
ко се каје? —
Крваво се звезда смеши,
из крвавог тог смејутка
неки шапат ко да јеца,
чини ми се, да ме кара,
да ми звезда одговара.
Ал' не чујем оног звука,
звонке јеке, мамна гука,
што у светлиј' њених друга:
Гласи мука и покаја,
шапат јада, сузни бризи,
неодољних уздисаја

бројанички, свети низи;
старе славе сетна хвала,
а скорањих срамних зала
осветница, — јека од гусала.

Иза сна се тешког прену,
Мрак је. Где сам? — ал' на трему
муклим тутњом одговара
шеталица глухог доба,
навила је кивна злоба,
те се никад не одмара:
Корачање мог стражара.
Ал' ме љуто боли глава —
после оних светлих снова,
оних дивних витезова,
оних слика, оних слава —
ова јава!
Немојте ме питат' саде,
да вам причам старе јаде,
старе јаде, нове наде,
што их наша звезда знаде;

већ пођите до јавора,
побратима оног бора,
што га стужи и сасуши
неисказом вељих мука
Косовкина бела рука,
те је њему рука мала
грдне јаде завештала;
а кад гуслар по њим гуди,
из јавора јаде буди,
из тамнице јади лете
да се браћа јада сете,
да се сете, да их свете! —
Ја вам не знам рећи више,
до што књига ова пише,
док не прође ова јава,
што ми сада додијава,
те се мојих снова сетим,
ил' док опет — не полетим.

У пештанској тамници, 1872.

ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ

ПОД ПРОЗОРОМ

оглédô сам у небо,

у месец, звезде,
у прозор и у тебе
однета невице;
млад месец метô венац,
кô млада невеста,
млад месец тебе гледи
па венац намешта.
Месече, што се лудиш?
месече, што си слеп?
Тај венац би тек био
на мојој дики леп. —
На месец сам ти пружô,
а ти си ћутала,
ох, душо моја, душо,
јеси л' га видела?

На затворен се прозор

кô на крст наслањаш,
кô канда би на крсту
да грехе одсањаш.
да имам света вина,
причестио бих те,
ал' путир ми је срце,
пун крви несите;
по њему ти је, душо,
сва душа разнета,
а у њој света тајна
љубавног завета.
Тај путир сам ти пружô,
а ти си ћутала,
ох, душо моја, душо,
јеси л' га видела?

И мирни месец ћути
над мирних гробови',
а ја га, душо, питам
о нашој љубави;
о твојој души, душо,
о вери њезиној,
а месец се осмену,
у злоби вечитој; —

на месец сам ти пружô,
а ти си ћутала,
ох, душо моја, душо,
јеси л' га видела?

ПОГРЕБ

Разболела се љубав

у твоје драгану,
разболела се часком
и часком издâну.

да виде како ми је
у тузи великој,
повешћу сјајан погреб
умрлој јединој.

У љубавна ћу писма
обавити је сву,
да чува тајна тајну
и клетва заклетву.

Положићу јој тело
на чудна носила,
од покиданих жица

и старих гусала.
За носили' ће ићи
родбина њена сва:
Лепота, мати њена,
и Вера, сестрица.

А крај ње ће да иду
све ситна сирочад,
скорашњих пољубаца
љубавни пород млад.

Пред носили' ће ићи
по реду попови,
у одеждама црним
са свети крстови.

Ти попови су стари,
све вечни болови,
све уздисаји црни,
ти црни попови.

Пред попови' ће бити
ђачића који ред,
да поју „свјати Боже!”

да буде погреб свет.
Ти ђачићи су песме
што за њом уздишу,
што теше душу њену
и Богу уздижу.

Стихари им се светле
на младих рамени',
а барјаци се вију
с чираци' пламени'.

Над гробом су јој дали
опело попови,
„со свјатими” се ори
над млади' гробови'.

„Со свјатими” се ори
ко припев из раја,
напоследку још ђаци
отпоју „вјечнаја”.

Поскакала је за њом
родбина њена сва;
и њојзи моји ђаци

отпоју „вјечнаја”.
Још и сад кô да чујем
то свето „вјечнаја”.
а као да ћу га слушат
животу до краја.

И синоћ баш га чујем,
већ доцкан пред зору,
а неко кô да куцну
на тамном прозору.

Заблиста месечина
са бледа покрова: —
љубавни вампир то је
и пратња његова.

ПОСЛЕ ПОГРЕБА

С ахранио сам љубав

дубоко у земљу,
де дуси и вампири
свој конак узимљу.

Прилетеше зефири,
целиваше је сви,
зефири и лепири —
ал' она мирно спи.

Прилетели су зраци
да гроб целивају,
а сиђоше облаци
да сузе ливају.

Зефири и лепири
целиваше је сви,
и зраци и облаци

ал' она мирно спи.
Још приђе један зефир,
још један божји зрак,
још један ломан лепир
и исплакан облак.

На усти' ноћни зефир,
у грудма божји зрак,
у струку ломан лепир,
у очима облак.

Приклонила је главу
и клекла над гробом,
оросила је траву
и цвеће под собом.

Под том анђелском росом,
под росом милости,
зар може покојница,
зар може још да спи?

Та како би још спила,
та како, како би? —
прекипну божја сила

и гроб се раздроби.
Прилетеше зефири,
запојаше јој сви:
„преобразил сја јеси,
о Боже милости!”

ОБЈЕСЕН

О старело лето болно,

опада му коса густа,
дрвље сухо и невољно,
и што оста лишћа пуста
све је вело,
невесело.

Ал' моје је срце свеже,
пролећа се њему смеше,
па када би лишће вело,
па када би само хтело
по мом срцу да полеже,
сваки листак што би пао
кô цветак би поникао.

Ал' уместо лишћа вела
једна се је ружа свела,
па је пала, па се расцветала

посред срца мога врела;
ал' од те ће руже мене
врело срце да увене.

СИНОЋ

(Одломак)

Синоћ, Дико, жељо жива,

синоћке те очекива'!

Силних жеља полетело јато

да с висине изгледује злато,

о небо се жеље приковале,

место звезда на мене су сјале,

а највећом од тих жеља клети'

придела је нојца вео бледи,

бледи вео сади-месечине,

хоће нојца комарник да гради,

да се под њим љубе двоје млади'.

Комарник је разастр'о чини,

већ одавна чека ноћи нема,

већ над шавом уморна задрема

али тебе нема!

ЉУБАВНА ГУЈА

Н

еисказан још оста

неисказани јад,
неисказано доста,
што боли теке сад.

И хтедох ти га рећи,
ал' реч ми застаде,
с пољупцима се твојим
на усти' састаде.

А пољубац се свија
све један до другог,
румена, зрачна змија
живота руменог.

На усти' мојих лежи,
на својој пећини,
сунча се на сунашцу,

твог ока врућини.
Ој, сунце моје јарко,
мој сјајни злотворе!
Ој, гујо сунчанарко,
мој слатки отрове!

Ал' неста среће лепе,
суначац оде мој,
сад гуја моја зебе
у ноћи студеној.

Па мора гуја пуста
да тражи врућину,
завукла се у уста,
у своју пећину.

дубоко гуја пану,
баш усред срца мог,
ту гризе грдну рану
живота грехотног.

Вије се у округу,
сећа ми слабу моћ
на љубав и на тугу,

на сунце и на ноћ.
Ал' неисказан оста
неисказани јад,
неисказано доста,
што боли теке сад.

РЕЧЕ ГОСПОД

Рече господ људем својим:

„Хоћу, децо, да вас спојим,
да вас спојим веригама,
миљем, вером и надама!

Јер ако вас спојит неће
мога раја плетицвеће,
хоће да вас обавије
крупче змије враголије!”

Прислушкујем божјем слову,
довијам се благослову,
у слушању услиша ме:
цветак један паде на ме.

Замириса око мене,
пун сам среће нечувене,
пун сам миља, пун сам вере,

а надама нема мере.
Ој, та пун сам свега трога
поред овог цвета мога,
ох, та ти си, ти си, мила,
ти си ми тај цветак била.

И сетим се божјег слова
небескога благослова,
да покажем да гаштујем,
дарак његов исцелујем.

Дарак, усне састављене,
кô карике две румене,
свет нек види каквим стоји
веригама да се споји.

ГОСПОЋИЦИ Л. Д.

(Ленки Дунђерској)

У СПОМЕНИЦУ

Свет је сваког пун створења,

једном цвећа, другом стења,

једном жетве и кошења,

другом жела и прошења,

Теби младој младожења.

Али кога мајка роди,

те му судба тако годи

да је вредан тој дивоти?

Избери по милој вољи,

ал' остане л' који боли,

боле ножем тог закољи,

кад му ЖИВО срце преби, —

куку Теби!

У дубине морске тами
многа капља тужно чами,
вал је зове, зрак је мами,
свака рада да се диже
те да стиже сунцу ближе.
Ал' тек она светла бива
што с облака падне сива
па је сунчев плам целива,
да се засја и прелива
на дивоту света жива.
Тако су и просци Твоји: —
ко да бира ко да броји? —
Кога такне Твоја рука,
око Твоје ког просука,
биће вредан тога струка,
тога лица, тога гука,
тих милина и тих мука,
биће вредан, како не би, —
благо Теби!

Благо Теби! Шта ћу више?
У ту ми се жељу збише
све остале жеље веље,
свака радост, све весеље.
За ме нема те милине;
и кад ми се магла скине
заборава и тамнине
са младости и давнине,
то су само пусти сени, —
куку мени!

А што кукам? — да сам и ја
у том јату челебија,
око Тебе што се вија,
па да ме се, у тој чети,
Твоје срце само сети
кад инамо куд одлети, —
тад би било куку-леле!
све би муке на ме селе.
Ал' овако, све једнако,
док се млађем пехар пени

те му збори: „Жен' се, жени
докле ти се свет зелени!”
ја, осаман у селени,
од јесени до јесени
певам срцу: мирно вени!
Благо мени! —

у Крушедолу, 1892.

НА ПОНОСНОЈ ЛАЂИ

Н а поносној лађи,

На лађи љубави,
Пошо сам тебе наћи,
Островац убави.

Залуто сам далеко,
Ди престаје већ свет,
Од света сам и бего
И стваро га опет.

Метанишућ сам клеко
На диван оточац,
У уздисај се слего
Наметнут пољубац.

ЕЈ, РОПСКИ СВЕТЕ

ВЕЧЕ

Б лаго је вече, кô лице благо

седога патријара.

Карловац румен; је л' од радости,

ил' је то зрака срдитог жара?

сунце већ седа; кроз облак густ

продиру светли његови зраци,

кô зрачни, сјајни подупирачи,

што сунце држе да се не спусти.

Ал' бадава је; ено их нема,

црн им се облак сумраком свети,

а ноћ ће црна скоро однети

сунчеву славу и славу њину. —

Ој, сунце, сунце, што тако већ оде,

ала ме сећаш на сунце слободе,

на српски сабор — и на мањину...

У СРЕМУ

У

бава Фрушко, дивото моја,

у теби нема врлета горостасних,
ти се не намећеш поносном небу,
не Нудиш му љубави твоје
пружајући му голе, камените руке
у разблуди силовитој;
ти се смешиш, само се смешиш.

Кад је стварао бог ову земљу,
то пуначко девојче,
створење у кога је срце огањ
а тело камен и вода,
на теби је, Фрушко, прорезао лепојци тој
чаробне усне:
ти се смешиш, само се смешиш.

Тај осмејак пусти,
кад га је видело небо први пут,

чисто га гледам де од милина
раствори груди сјајне,
де изли на тебе љубавни благослов,
најплеменитије племе раја свога,
чедо љубави, анђела страсти:
вино;
чисто га гледам де ти се хвали рајем,
де ти га нуди,
тај одузети поклон боговске ћуди
што сам у себи труне,
невиђен, неуживан и неблагословен,
де ти га нуди,
а ти се смешиш, само се смешиш.

А кад те угледа усред раја
оно старо дрво,
свију јабука прамајка,
прва светитељка, грешница прва,
отвори јој се рана
под оном једином откинутом петељком
и затресе се.
Стресеше се на тебе јабуке
и у сваку рупицу обрашчића твојих
паде по један

забрањен плод:

у сваку долину твоју паде по један

намастир бели.

На уснама ти плодови висе

па зар је и теби забрањен плод?

— Еј! танталски роде, Фрушко танталицо!

црви га једу, аветни црви, а ти? —

а ти се смешиш, само се смешиш.

ЕЈ, НЕСРЕЋО...

Еј, несрећо земљо,

ти блудницо светска,
пунија си греха
него што си песка.

Та то нису горе,
то планине нису
што се тамо модре
у големом низу;

већ маснице то су
твога грешног тела,
бог је тебе шибô
за прецрна дела.

Летећи по свету
у мукама љутим,
маснице си гнојем

нагнојила жутим;
маснице су много
примамиле псето,
да ти лижу тело,
рањаво, проклето.

Они лижу твоје
скупоцено блато,
лижући се теше:
то је, веле, злато.

Еј, несрећо земљо,
ти блудницо светска,
пунија си греха,
него што си песка.

ЕЈ, РОПСКИ СВЕТЕ!

Еј, ропски свете!

куда ћу побећи с образа твога,
с образа твога трпежљивог?
да пропаднем у земљу
од љуте срамоте са твоје грехоте?
Ил' у небо да скачем?
У небо?
Та ту је тек
најропскије блаженство
блажених робова,
највећа самовоља —
Бог!
А небо?
Небо је само
угнута стопа господа бога,
њоме да згњечи самртног роба
до последњег дроба.
А што се дигло тако високо,

то би да види, па да ужива
како се робље
превија, кида.
Еј, ропски свете, под отим небом!
еј, звездице сјајне,
штрецави жуљеви на божој стопи!
Ваљда кроз вас проби
цикут и вапај мученички,
па кроз свако тако процикнуто место
провиру знаци божје милости
танко, штедљиво, као што владари на земљи
колајне деле,
колајне сјајне и речи лепе
теби, ропски свете!

ПРОМЕТЕЈ

Н

а камену високом прикован,

у окову се поноси титан,
поругљивим се баца погледом
на Олимпос, на душмана му дом.
На Олимпу је пировање, част,
међ боговима њему у пропаст;
пехарима се златним куцају,
од откуцаја горе пуцају,
а човек бежи неда'нимице
у гудуре, у мрачне станице;
ал' не дршће Прометеј, не дршће титан
на камену, на станцу прикован,
већ оковима бије о стење,
о стењу пршти сужно прстење,
а из грла се ори грдан смеј,
та доста грдан да га чује Зеј!
То воле луди, воле робови,
ал' Зеј се стреса, бог над богови';
стаде му реч у грлу узану,

напитак му на усни усану,
из божје руке пехар испусти,
од пехара се море запљушти
те бурним валом гњева студена
запљускује титану колена; —
ал' не дршће Прометеј, не дршће титан,
на камену, на станцу прикован!
Из грла му се опет ори смеј,
и опет дршће силни боже Зеј!
У титанину море мисли ври,
узаврели му осећаји сви,
ал' везан је Прометеј, везан је титан,
на камену, на станцу прикован,
те не мож' сила мисли врелије
стеновито да чело прелије,
да разаспе по земљи благослов,
а у небо да дигне потоп нов,
и борбу правде, борбу поноса,
прот силе саме, прот Олимposa!
Ал' слуги Зеј грозовит потоп тај,
прислушкује му манит запљускај,
и опет стрепи неустрашив Зеј,
и опет онај титанинов смеј!
И Зеј већ Види слободан свој плен,

разнето небо, Олимп потопљен,
и себе сама милост просећа,
већ ледне вале кô да осећа, —
потресло га је, задрхтô је кроз,
у колених му чисто зимогроз!
и још титански тај подругљив смеј —
да силан роб! ох да сиромах Зеј!
У страху Зеј са стрепна колена
свог орла шиле глађу морена,
да једе роба, да му вади плућ,
нек с' онда смеје богу с' ругајућ!
И оде оро зраком пливајућ
и стаде јести титанску му плућ;
ал' чим нарасте — опет онај смеј,
ниједна реч, већ смеј и опет смеј —
да пукне силан од љутине Зеј
де њему смејом пркоси јунак,
а он још на то свој да даје зрак!
Ал' зна то јунак, знаде то титан,
зато се смеје сужан, прикован,
та зато поруга, та зато смеј,
и зато грми од љутине Зеј!

Од ото доба па све До сада
у сурог орла та је навада,
кад пабирчи у бојно у поле
да тражи себи плуће најбоље,
најбоља срца и најбољу крв,
на најбоље јунаке му је стрв;
на кукавице, издајнице, гад,
ни самртна га не понуди глад.
Еј, поносити, врли брале мој!
обиђи ти и мало лошиј' бој!
Јер чекајући таког дечка ти,
сва пасма ће Ти глађу скапати:
толико добар јунак, роб толико лош,
не роди више ил' — не роди још.

КОЛО

М

рак се црни небом шеће,

хоће да га покрије,
под пазухо главу меће
тамбурице божије.

Бледа глава, месец бледи,
месец бледи пуначак,
свуд околу сетно гледи,
свуд у колу пушта зрак.

Мрак опружа руку тамну
на кумовске сламе стог,
па укида једну сламку
са тог гумна небеског.

Буновно се сламком титра
о тамбуру, о жице,
месечево коло игра —

силне, светле ножице.
Саме виле и јунаци
арханђели небесни,
поносити, бледи зраци,
светле сенке, живи сни.

Ту су многе дике старе,
ту је многи српски тић,
до Душана цар Лазаре,
а до Марка Обилић.

Трепетљике звоком звече
уз тамбурин ударај,
по пољани буде цвеће
уз мирисан уздисај.

А на сваком цветку паја
једна мала чиста кап,
је л' то магла уздисаја,
што се слегла у ту кап?

Ил' је капља светог зноја,
што је с кола канула,
па кô крвца усред боја

на пупољак панула?
Ил' је суза од милина,
лед самоће растопљен,
што је видô са висина
соколова српски' сен?

Каква суза, какве боље,
какво цвеће — не знам баш,
само му је, знадем, поље
Косово и Сентомаш.

РАЗГОВОР

С увученом српском заставом
у мађистрату новосадском

Заставо моја, заставо тројна,

свијено срце народа бојна,
зар већ у твојим бојама спава
црвена крвца и крвца плава?
О чему сниваш кад се не њијаш?
Је л' те рођено копље проболо,
те од белине рођене свијаш
самртни покров на тело голо?
Заставо моја, заставо тројна,
свијено срце народа бојна,
о чему сниваш?

Да ли се сећаш векова давних,
векова давних, часова славних,
шарени лептир кад си још била,
по лепом врту српске целине
полетајући с цвета на цвет?

У сунцу славе шар ти се крила
дивно прелива,
а ти почива
на цветној ружи душанске силе
сисајућ из ње занос и свест.
Славан то беше српски лепирак
и српског врта заносљив мирак,
слава се наша далеко чула,
чула је за њу источница була,
чула је за њу, па се докраде,
под јаглуком јој лепирак паде
занесен славом од врта свог:
була му крила резати стаде
на шарен-гаће за дилбер каде
меког сараја падишиног.
да ли се сећаш још и тих дана,
те црне траге срамотних рана
срезаним крилом стидљиво скриваш?
Заставо моја, заставо тројна,
свијено срце народа бојна,
о чему сниваш?

Проблаговала с' у лаком сану
суморну зиму народног стида,

ал' већ и теби пролеће грану,
сарајске чини са тебе скида;
сунце слободе и крстов значе,
млада ће крила да ти озраче.
И ти се прену из тешке коби,
чауру ропства крилима проби,
полети сунцу и крсту свету,
ал', још у лету,
стаде те писка, стаде јаук.
Не беху то зраци сунашца златна,
То беше мрежа паука гладна,
сузама горким бељена, прана,
народа клана, поисисана,
а усред мреже крсташ паук:
у препреденој, големој мрежи,
српски лепирак — ево га лежи!
Паучином си сапет у крили',
гмизави паук по теби мили,
шеће се по твојм срцу стрвену,
сиса ти плаву крв и црвену,
а ти зар живиш, зар очекиваш?
Заставо моја, заставо тројна,
свијено срце народа бојна,
о чему сновиш?

Ако још има крилатих снова
испод окова,
ох онда сањај облаке црне
што ће их врели јуже да згрне,
облаке црне, олује бесне
и муње кресне
и гром и јек;
вихар да сапон раскине мреже,
тебе у врте твоје донесе,
гром да сажеже
пауку век. —
Ил' ако не мо'ш од среће ружне
замислит, друже, топлоте јужне,
бујице лужне, вихоре кружне:
а ти бар усни северне стеге,
међаве, цичу, сметове, снеге,
да круне прште на челу живу,
корице мрзну о сабљу криву,
ни крвав порфир да згрије крв!
а камо л' крвник у плашту сиву,
а камо л' паук, а камо л' црв!
Па нек и твоје срце прехладни,
тек да те паук не једе гладни,
тек да ми ниси стрвини стрв!

ПАРИЗУ

1867 — 1870.

оносна главо свију градова,

камо дивоте твојих кудара,
твојих булвара и алказара,
твојих прадо-ва?

Шарена главо селенске гује,
около земље што се колута,
присојка љута по свету лута,
да сунце трује,

Лакома главо Евине змије!
Још ти се швигар огњена репа
у вечној муци вражија чепа
по паклу вије,

А ти се жељом искушитељке
машаш очајно пропала раја,

да паднеш опет са златна краја
празне петељке:

Та још ни репа ниси расплела
од умиљаја цар-нападачу,
траг му је још на скрхану мачу
луба ти врела:

А већ се старе машаш слободе,
јабуку тражиш у божју врту,
сујетом славе твоје надрту,
евински роде!

Ал' нема раја! Заман га вабе
последњим кајом синови доба,
задахом гроба задише злоба
пијаног Швабе.

Ал' није Шваба: — од једа мрска
светска се гуја у коло сави,
рођеним телом својој ће страви
главу да смрска.

Несрећна главо! — Сад си ми лена:

болом си греху зазора дала,
свака ти мука стотину зала
са душе цепа;

Свака кумбара храмове зида,
свака ти капка из боних груди
године тешке лакоме блуди
с векова скида.

Ал' онда, онда! — Ох, не сећај ме.
Не спомињи ми славе ти срамне,
позлате мамне рђе ти тамне,
невоље сјајне! —

Сва се племена стекоше света,
те ти у накит уметне косе
умења свога склопове носе,
ко челе с цвета:

Талије благе хвалисав сине,
што му под руком и камен збори,
што шарну румен отима зори,
да ликом сине;

Па намет-племе Немице круте,
у ког и топа громовна уста,
што тамо зјапе голема, пуста,
ћуте и — слуте!

И Мисир старе шаље зидаре,
рођаци Власи тиквице носе,
сви су се стекли: или да просе,
ил' да те даре.

Сви су се слегли у грдну рпу
кô рајска живад човеку прву,
све се то клања у живом врву
цареву грбу.

Ил' оне слике злаћаних буба
зар нису царски грбови били? —
На плоду рајском трагови гњили
гујина зуба.

Под златним жигом царева грба
сви су се сагли; ал' сви баш нису:
једнога само не беше близу,
не беше Срба.

Нема под отим златним резама
ниједног знака животног врела,
ни бар уздаха јуначког мрела
рода песама.

Зар што му не даш, плеткушо стара,
да срца свога узоре свеже
слободном руком у камен реже,
ил' платном шара? —

Не уме Србин кама да крњи,
ал' један камен урезан стоји,
Србине, брате, у груди' твоји':
тај камен црни

Црна је Гора. На том је каму
азијска гуја зубима кивним
изгризукала цртама дивним
јуначку драму.

А друга гуја, клизавиј' спона,
с друге га стране по ребрих креше,
да нову слику српскога стеше

Лаокоона.

Па тај под отим златним резама
да буде сведок животног врела,
скамењен ропац јуначког мрела
рода песама?

Никада! — Никад ласкавим вигом
нећеш домамит војана страсти,
да другар буде рајских ти сласти
под отим жигом!

Под отим жигом? — Ох, не сећај ме!
Не спомињи ми славе ти срамне,
позлате мамне рђе ти тамне,
невоље сјајне!

Под отим жигом! — Слика ми жива
тек сада срце споменом стеже,
с њоме ми свиће, с њом ми се леже, —
ноћас те снива':

Не беше Париз, ни светско гледе,
жена то беше голема, гола,
у крилу чедо скорашњег бола,

женино дете;

Женино само? Рађали су га
сви пуци света, само на челу
белегу носи очинском делу
женина друга.

Белегу носи царског недуга.
Са тог недуга вечитог жига,
— ох, ал' он мисли са суложника, —
свет му се руга.

Свет му се руга! — Громоу беса
суседу првом о главу врља,
у пламен и сам очајно срља, —
плам до небеса! —

Нестаде плама. Самртна тама;
Само у руци пијаног Шваба
палило гори боја и граба,
просвета срама.

У томе жару види се жена,
по голом телу рана је силна,
на ране капље с палила кивна

ватра жежена.

У томе жару ала је лепа!

Болом је греху зазора дала,

свака јој мука стотину зала

са душе цепа.

Румен пожара сећа те стида.

Свака јој капка из боних груди

године тешке лакоме блуди

вечито вида.

МЕЂУ ЈАВОМ И МЕД СНОМ

МЕЂУ ЈАВОМ И МЕД СНОМ

Срце моје самохрано,

ко те дозвола у мој дом?
неуморна плетисанко
што плетиво плетеш танко
међу јавом и мед сном.

Срце моје, срце лудо,
шта ти мислиш с плетивом?
кô плетиља она стара,
дан што плете, ноћ опара,
међу јавом и мед сном.

Срце моје, срце кивно,
убио те живи гром!
што се не даш мени живу
разабрати у плетиву
међу јавом и мед сном!

ДИМ

Л улу пије Селим-паша,

љуби ћилибар,
уза њ љуби кауркињу,
свако по типар.

Задимио Селим-паша
нештедимице,
на прозору дим се вије
чак до гредице.

дим на стаклу тамно пише
чудновати шар,
мрке брке, мор-доламе,
дуги џевердар.

„Погле, пашо, што се дело
на врх горама? —
Мрки брци, мрко чело,

мрка донама!”

„Ваљда, чедо, помркује

какав стари брест!”

Ал' у цури све силније

зла се буди свест.

И опет се задимио

жути ћилибар,

и опет се поновио

чудновати шар.

„Зар не видиш облак црни?

Зло је по нама!

Мрко чело, мрки брци,

мрка долама.”

Селим-паша мирно пије

жути ћилибар, —

све се гушће стаклом вије

чудновати шар.

„Леле мени, жалосници

сад је баш одја'о!”

Тек што рече, на ложници

шкрипну врата — јао! —
Шкрипну врата на дворани
шумом, шкрипетом,
међ довраци јунак стоји
с пушком запетом.

Оклоп лула, чибук црни
цев је голема,
мрко чело, мрки брци,
мрка долама.

Задимио чибук страшни
нештедимице,
на прозору дим се вије,
чак до гредице.

Буновно се дим за димом
вије ко и пре,
на прозору слике шара
од којих се мре.

ПОСТАНАК ПЕСМЕ

С унашца на залазу

кроз прозор пада жар,
оданде на твој адиђар,
са њега на дувар.

Разишô се у млазу,
па шара бледи зид,
плаветан као небни вид,
па румен као стид.

Запали срце моје,
из њега сину зрак,
кроз ока твога камен драг
просинуо је благ.

Па и он је у боје
разишао се цео,
још лепши шар је разапео

на листак овај бео.
И нестаће му сунца,
ал' трајаће тај цвет,
јер то је онај неповред
што песмом зове свет.

У НОЋИ

О ј љубавниче, месече!

ој, љубо, ноћице!
ој, звезде, пољупцем његовим
ужежене јој очице!

Ој ноћи! ој звезде! ој месече!
та јесте л' ви тек сан
што вас из плама жешћег свог
успаван снива дан?

Бар љубав моја така је:
— ох, ал' сте јој прикладни! —
и она је, ко ноћни сан,
из жарких никла дни.

МОЈА ДАНГУБА

(Одломак)

III

И

сада Ми привиђења

разбуђују поноћ сновну,
бледи реди од образа,
ближње душе, драге сени,
оживеле успомени
изумрлих пријатеља.
Ама нису јавилици
од подоба древна доба,
не нуде се души мојој
мирисима босиочким
из давнине мученичке:
већ ми дисак загушују
јучерањим задасима
животова разилаза,
те бесмрт вида свога
споменима зачињући

самртничке ништавости,
исту судбу ко̂ да кажу
ужаснутом посматрачу.
Небне мисли земни борци,
душиноме сваком зраку,
сваком људском жртвењаку
узаstopце у поворци;
у поноћи хладне грозе
гомилина нехајања
занесеном душом носе
сановање светлиј' дана,
да просветле светску тмину;
ал' уместо севљу њи'ну
да утече светски мрак:
муњско умље како сину,
те обасја приокоље.
још су само вид'ли боље
вековити непрозрак. (...)

СПОМЕНИ

НАД КОСТОМ РУВАРЦЕМ

робудите, пробудите ми га!

Пробудите га збору скупљеном!
Зар не видите тврд како је сан?
Већ трећи дан што спава, трећи дан.
Пробудите га! Пробуди л' се сам,
расрдиће се, караће вас љут,
толико спати што га пустисте,
толико њега, што је сваки час
необрађен што веку остаје,
прогонит знао нештедимице,
ма гонећ час, прогонио и век. —
Пробудите га! — — Стани! нипошто!
Па баш да можеш руком самртном
пробудити, оживети и смрт,
размакнут међу непромењиву,
васељену што цепа надвоје,
да мо'ш одерат смелом десницом
са божја лица недигнути вео,

на наличе окренути нам га,
да и то смртна сила која сме
ни онда не, ни тад, ни тако не!
Не будите га, смилујте се на њ!
проводити га манте по воли
за тешком школом вакацију ту! —

Ономад би, доколан нађох се,
размишљат стадох што да започнем?
да читам што? да пишем што? да нов
започињем искушљивости лов,
ил' за времена стари трошим плен?
Ал' гласник дође, гласник дође црн,
да прекужити морам обоје —
искуства нова горак залогај
у побратимства стара спомену:
Руварцу посмртну. док мишљах ја,
живота како збиљском позиву
одазвати се смртна може реч,
одазва се Руварац позиву:
умукнуо је; то је одговор!

Мој Руварче!
не срди ми се, ал' живота ми,
— голема, не знам, је ли клетва та,
најмањи је бар, знадем, благослов —
животом ти се кунем, побро мој,
најбоља ти је та још критика,
— и боле нико не написа још;
у њојзи само замерити је
тај хумор што га одвећ осећа
у очима сав читалачки свет.
да л' мучно, брале, дело беше то?
Па одмарај се, доколан си сад! —
Не будите га, смилујте се на њ!
Проводити га манте по воли
за тешком школом вакацију ту!
Спроведимо му само бисаге
до мале оне лађе земљане!
Непомична је лађа мала та,
непомична, ал' своје путнике
најстрашнијом брзином одвози.
Спроведимо му пртљаг, браћо, тај.
а дома је већ отпутовô сам.

НА ПАРАСТОСУ ВУКА СТ. КАРАЏИЋА

арастос опет: вера, љубав, смрт

Од неко доба виле српске глас
парастоса се не напараси.
Парастос Вуку, умро нам је Вук.
Па шта? па ко је самртник нам тај!
Је л' оно чело бледо, брижано,
боровито што борачки му ум
у бледилу сад крије вечитом?
На столу нове српске просвете
у прочељу је чело било то,
ал' још то чело, још то није Вук.
Ил' уста она можда медена
што толики испричаше нам плам?
Кроз уста та је прошô пољубац
што старе своје њиме целује
поштовалачки млади нараштај;
ал' још та уста, још то није Вук.
Ил' онај ваљда штаколазни крок,

живота радна верни пратилац?
Зелено дрво штака нам је та,
јаворика из њега проклија,
прамалетње нам песме хранећ гуд.
Уписаће се на дрвету том:
Ко за свог века не посрну хром,
похрамаће за њиме векови.
Вековито је дрво штака та,
ал' још то дрво, још то није Вук.
Сасвим је Други, други то је Вук;
ал' о том Вуку што га мислим ја
не приличи ми овде причати,
јер Вук је тај, тај покојник је жив,
а живима парастос не бива.
Да, још је жив! У грудма нам је жив,
из речи наших и он говори,
уз песме наше припев нам је он;
и да му није духа мед нама,
помолили би молитвом се том
покојних душа цару задушном
нек волан прими нашу старину,
нек дарује предусретан му дар,
од небескога гусле јавора.
И саслуша л' нас тако Господ Бог,

понестаће из раја јавора,
потесаће га дуси на гусле,
за тили часак српски биће рај!
Ал' какве смо на земљи срећице,
отеће нам још и тај завичај.

О ШЕКСПИРОВОЈ ТРИСТАГОДИШЊИЦИ

Вештака вечног твориачка свест

умарала се мучних дана шест

Док створи свет:

светлине зрак у ноћни врже мрак,

висине кршне одби од мора,

славуја ружи, гуји даде зуб,

магарцу уши а голубу луб,

и стварајући све без одмора,

кад шесту зору рад му дочека,

и своју слику створи, човека,

створења цвет.

И по томе не беше потвора,

Зар тако диван човек беше створ,

зар тако тежак човек беше мор,

да бог за њиме треба одмора?

Ох, не верујте! после рада тог

оправљао се бог.

Увиђо је, увиђо бесмртник,

на човеку да само беше лик
што вредан беше створитеља свог,
а друго све слаботиња и јад;
ох, не верујте! после рада тог
оправљао се бог.

На особит оправљао се рад:
у једном лику, једном животу,
створења сву да смести дивоту,
светлост и мрак да стопи, ноћ и дан,
анђелску сласт и пакленички плам,
непроникнута бисер-језера
уз недогледна виси урнебес,
славуја глас, сикута гујског бес,
сред летњег жара зимогрозан јез,
уз ружин мирис отрован задај;
и све то чудо, сав тај комешај,
у један лик да сложи, један лог,
и учини, — Шекспира створи бог.

Високи душе, незаборављен,
поздравље наше прими у спомен,
не реци да ти дође изненад!
та над је све што народ има млад,
у наду том и твоја нам је сен.

Паклених страсти рајски царе ти,
разреди страсти голем комешај
у народу што малом овом ври:
с висине своје мирне, самотне,
навада ниских сломи раздешај,
разметљивих шпрљоћудника крик!
свеvideћ му изнеси на видик
срамоте славне, славе срамотне!
А што је славно, што је вечно у њ,
ни ти му, круно слава, не окрун'!

Ал' де ће наћи молитва те та?
У рају зар? Зацело тамо, да!
И опет не: та дела твојих крас
пренашô је и сваког тамо нас;
за тебе мора боли бити стан,
незамишљен још, неслућен, незнан.
А није ли божанствен судијо
у подземалски пакô послô те,
земаљски што се роб усудио
у надземаљске дират послове?
И с паклом би се волан борио
толику ко је страст покорио:
ал' жешћи за те мора бити стан,

незамишљен још, неслућен, незнан:
тај стан ти је у твојим делима;
у томе царству владалац си сам,
окожуен седиш светитељима,
јунацима бесмртних својих драм.

У теби творац читав створи свет;
небеског оца захвалан си син,
не мога свет у теби живу мрет:
ко̂ терет срца изврже га сињ.
Ти светове из груди погуби,
ал' свет нам овај тиме здвогуби.
У срца твога свет тај извргнут
бесмртна душа узеде ти пут;
у томе свету, твојим делима,
у царству томе владалац си сам,
окожуен седиш светитељима,
јунацима бесмртних твојих драм.

И Ту ће наћи наше речи те,
наш поздрав ту ће бити саслушан,
а придворнике твоје вечите
умолићемо да ти зборе за њ:
Однеси поздрав господару свом,

великомучениче Хамлете!
не пусти сумње да те салете,
у духове пренеси смртну вест,
пренес' је пре нег оно што си знао
свог родитељског духа заповест
у сумњичарску, смртну своју свест!
Однес' му и ти поздрава нам глас,
у поздравима дишућ сваки час,
славуја жељна мирис-ђулијо,
Ромеа свога верна Јулио,
ти мученицо свете љубави!
Та светитељке нема милије
од тебе, Вило нашег Вилије!
са Ромеом у вечит загрљај,
однес'те поздрав творцу своме тај!
И ти, ругобе јеже одабран,
глостерски кнеже, данас одигран,
владару свом принеси поздраве;
— јер чудан светац Вилија је наш
у рају свом и паклен трпи враж! —
утишај часком наваде ти жас,
разреди, слашћу желе стостраве,
приклон' се смерно хромим коленом,
приступи му, толико мољеном,

изручи му и наше поздраве!
Из ваших уста саслушаће бар
и наше гласе песнички вам цар;
ал' неће ли му мали бити дар?
Ни Србин, боме, није народ лош,
од вере му је глава тврђа тек,
а осећај му кâ и образ мек,
промотривост му бритка као нож!
Ал' британски је Шекспир био бард,
пред њиме бриткиј лебди халебард.
Пред киме клечи Британија сва,
за киме листом запад ликује,
шта мари тај, шта тај распитује
за једно племе више или два? —

Сиротиња смо; гинућ за благом,
земаљска блата ријемо још низ,
још нисмо вични продирати вис
за благом небним. Ти науч' нас том!
Ал' ако мислиш, силних слава сит,
да, лакоми на блага твога мит,
изневеримо драго име Срб,
у онај народ де се прелије
ливена толко душанова крв,

што теби може зборит смелије,
угледније што те је славит знао, —
мислиш ли тако, онда нам је жао:
до страшног суда још претрпи се
а не верујеш ли, — посрби се!

СПОМЕН ЈОВАНУ АНДРЕЈЕВИЋУ

Н

е суди мени, пресуђена сени,

не суди ми занесен покушај
из оних светова благословени'
у стари те домамит завичај!

Ал' чим да те мамим? чим да те зовем?
чим да ти тепам, да ти говем?
кад сваки слатке милости глас
у очајни се пресеца врисак,
од срдашца мека челичан стисак,
од љубави чини ужас
милог спомена овај жалосни час.

Покојниче драги! сенко ил' душе!
пријане, побро, Србине, друже!
Ил' гробни низу! ил' рајски вису!
увели цвете! однет мирису! —
Мирису, да: — та беше нам липа,

славујма српским у лишћу лег,
а из цветова мирисе сипа
патничком свету богодан лек.
Песмом се пита, свет да захрани,
свет да захрани — да се сахрани.
Чућеш нам гласе, ти си их свикô,
самрђу својом ти жива слико
кивне нам судбе!
Беше нам слична гудалу жица
цедилу сухом извора гудбе
што глади чело вилиних гуслица —
вилински беше са жице звук:
милином звука вила се бела
силно занела,
замахну лук,
луком је гусле бесно превукла —
жица је пукла.

Кад таке жице пуцају роду,
је л' чудо што гласови странпутицом оду?
је л' чудо што и нас, жичине друге,
нескладне туге
обузе склад,
зовемо сенку, гонимо над?

А кога зову, кога ли маме
синови таме?
Зар оног ком је, жив док је дисô,
кроз оба света летела мисô,
пасала смело невиђен свет?
зар томе мора нас тек да слуша
обестељена, слободна душа?
зар није њоме свако обузет?

Кома је мисô у чистој души,
с отим се душа Јовина дружи,
весела с њиме, с њиме и тужи,
крилима маше, сузе му суши.

Ал' склопи крила, суза нам не носи,
спомен је цветак што га суза роси!
А Мирис што се по души проли,
то су боли.

Не гони боле, не гони, Јоле!
Болу ти беше посвећен век —
Телу си знао видати боље,
Ал' ком се душа са болом коле,

јадан је томе кољиво лек.

СВЕТОЗАРУ МИЛЕТИЋУ

(при погребу, на венцу, 1901)

Дух му се давно

у небо отео,
нашим се славно
споменом одео.

Одусто јадну
тамницу уску:
грудве нек падну
на духову љуску.

СПОМЕН НА РУВАРЦА

У

очи нове године је било,

наканѐ сам се дома подоцкан
од вечере из друштва весела;
са ближње цркве куцнуло је триред
под кључем кад ми шкрину капија;
на дванаест као да беше.

Тишина је;
ал' не тишина блаженог санка,
већ као тишина око боника тешког;
подухује ветар, као
испрекидано грчевито
дискање болесниково.
двориште тамно, само тек
уз опали прикућак као да се миче
нешто бело;
помислим да је неспокојни дух
покојна каква гласа

што се у Матици породи некад,
предлажућ да се пустош оправи,
па блуди сад, очекујући плод.
Притрп' се мало, душе,
у топлој чим се нађем одаји,
уздахнућу једаред за тобом,
та имам кад — јер ја сам матичар,
а ти ћеш, као што видим, бити
за трагичан моменат натичар. —
Топлота блага, наложена пећ,
у њојзи тиња пањ,
кô старог лета мртво тело испуцано црно,
што спаљују да вампир не буде. —
То старо лето, стара година!
Каква је страшна била у животу,
да каква би тек била, жалостан,
да још једаред устане из гроба,
да се повампири!
Страхота! ратос таких мисли!
Разузури се, окренем пећи леђа
и мислим шта да читам,
да растерам те мутне видове
о оживелим гробовима
и умрлим животима?

Јеванђелије ми на столу,
најбоље такој беди тешило.
Бадава! свака врста, свака сећа реч
на онога јунака јагањастог
што умртви свој живот бесмртни
да њим оживи гроб.
Преврнем лист, преврнем и други,
пред очима ми главе пролазе
кô лубање коштане мртвачке;
сад ево већ „откровенију” ред.
Писмена се по листовима муте,
начинише се црна страшила
што о њима проричућ причају;
а јеванђелске свете истине
озбиљнијом тек чине опсену.
Јест', ено је, те грдне блуднице
откровеније што је открило,
показује ми откривену блуд,
превија се у мучном напону, —
ил' умире ил' рађа?
А уз њу се прикучила аждаха,
седмоглави змај,
на првој глави глава мртвачка,
из вилица јој модри плам

полагано по црном диму лиже
кô да нешто пише, —
у млазових прочитам сричући:
Руварац! Шта, Руварац? је ли, звери?
Ха! по том сам те познô, блудна кћери:
Ти жено, ти си стара година;
а ти, аждахо, ти си душа јој,
издахнула те умирући сад,
па, блудница, у часу последњем
још има каде да се породи! —
Ал' стани, шта то јекће?
Кô напрег од кашља, заптивен. сух.
На умору је л' ропец године?
На мојим вратма куцнуо неко.
збиља: куц, куц, куц!
Ја нехотице дахнух: улази!
Отворише се врата нечујно,
нечујно ступи једна бела сенка —
не, није сенка, мртац; мисли л' зар
грозовито откровеније то
сва чуда своја ређат преда мном,
погибије, васкрсенија сва?
„Добар вече!” авет ме поздрави;
познајем глас:

кô поноћнога ветра пирук,
кад иње стреса с врба надгробних;
познајем глас, тако је предисô
у часовима својим последњим
Руварац Коста.
„Добар вече!” и испод покова
коштаницу ми пружи у поздрав;
прихватим је и стисак леден јој
свег укоченог опрости ме стра̂.
добар вече! отпоздравим му ја,
и да ме види да се не плашим,
бајаги станем шалити се с њим:
Па откуд тако доцкан, богати,
зар и ти ноћник, и ти бекрија?
Ал' то је ваљда твоја трагичност?
Што за живота хтеде презрети,
осудили те на то по смрти!
Насмеши се поругљиво: „Та да,
већ знам шта мислиш; мислиш умро сам?
Бадава, што је земна површност!
Па ти да појмиш позив човечји?
Ни основе му ниси назро још!
Планета ова, земља, земља је;
па како позив свој да постигнеш,

у њојзи, слепче, ил' на њојзи зар?
Је л' боле срце, или љуштика?
Схваташ ли, површнице?" Ја бих знао
иначе на то одговорити,
ал' нећу да га једим, редак ми је гост;
размишљајућ бајаги ћутао сам.
„Па шта то читаш?" запита ме гост.
Јеванђелије, рекох.
„Окапи га се, додијало ми,
тај курс већ слушам целу годину.
па зато имам рекрацију сад
до прва кукурика." —
Е гле! па лепо, мило ми је баш,
па кад је тако, знаћеш јамачно
има ли Ренан право или не?
„Званичне тајне", рећ'е коштани к
„не казују се површницима.
Ал' сад окрен'мо други разговор!
Приповедај ми штогод о њојзи!"
Посади се и жаром питљивим
успламтеше шупљине очне му:
запитô је о својој љубави.
Казивô сам му да се сећа на њ,
и да ће њега памтит вечито,

јер сећа га се, то зацело знам.
кад год се поје „памјат вјечнаја”
Душевна свест јој сва је његова,
а несвест тела даће другоме.
Кад видим да му годи приповест
употребим тренутак угодан:
Па кад смо се већ тако састали,
позајми ми од знања свога што!
позајми ми од — гост ме прекине.
„Опет позајми! море, докле ћеш?
у Преходнице новци су ми сви!” —
Позајми ми од своје науке,
освести мене шта да верујем
о јамачности општег ускрса?
Ил' хтеде сад угодљив загладит,
у прве што ми зајам одби мој,
ил' извештајем дирнут љубавним,
тек он се диже, исправи се дуг,
у чело упре прстом десничним,
а шувачним у голе кукове,
заори глас кô подземалъски гром:
„Алфа и Омега!”
И збила беше лубањи му вид
(у продужењу с плећним костима)

кô мало алфа, а под шуваком
савијаху се бледи кукови
кô велико омега. „Разумеш?
објаснићу ти стихом у књизи!
Отвори књигу!” Ја је отворим.
Ја преврћем, ал' и он пажљиво
у главама уплетен вреба стих.
„Ха! ево га! гле! ја сам алфа и —
окренем се, ал' — нема госта мог.
Гле проклетника! преварио ме!
Обазирем се, гленем у књигу,
и гле — почетак страсти Христове,
издајство Петра, петлов кукурик:
зацело је те речи прочитô
па, у бризи да час не пропусти,
по закону асоцијације
идеја сродних помислио је
да кукурикну петô заиста,
и зато тако изневери ме.
Ал' ништа зато, хвала, госте мој,
навеки хвала! Рекô си ми дост'. —
Алфа и омега!
О мудра смрти, о самртничка,
жива мудрости!

Алфа је глава, алфа то је ум,
почетак свега, душин неимар,
што у њој зида будућности сјај;
а омега, јест, омега је кук,
срамота, трбух, лакомот и блуд,
зидара умног вечни рушитруд —
то омега је свему, свему крај.

НА ПАРАСТОСУ ЈЕЛЕНЕ БОЗДИНЕ

рођ. Белановића

А где смо ми?

Искаж' нам ти, задушна песмо ми,
ил' — немој ти! — навестила нам је,
означила је покојница већ:
у позоришту смо!
У позоришту светом, великом,
у ком се служи само један глум,
ал' према том су други глумови
кô према сунцу ситне звездице;
васељена је само кутија,
да собом чува драги камен тај
у седам боја што се прелива
и свака боја једну каже страст:
тај глум се зове: тајна вечера,
јунак је бог у лицу човека,
гледачи су му цели бели свет,
ненагледану гледећ појаву

де човечији сагорева лик
од унутарњег плама божјега,
па истим пламом, којим сагоре,
у живот опет васкрсава нов
оживљујући гледалачки свет.
И рекох вам, у позоришту смо.
А позориште? Зар то није храм?
У њем се служи жртва љубави.
Иако се у њему не славе
боговско-људске страсти Христове,
иако му не светли сунчев плам,
ал' у њем трепте јасне звездице,
самртних страсти бесмрт-веснице.
Од звездица је сунце светлије,
ал' сагледати не да сјаја свог;
а и оне су чеда сунчева,
па и ми смо се сакупили сад
у позоришту глума сунчаног
да благу једну споменемо сен
рад задужбине храму звезданом;
а она ће помолити се, знам,
оном што сунцу круг показује,
што звездицама свет опасује,
да милостив благослови наш храм.

ДОН КИХОТУ

Кад зареде нове беде,

кад се смркну бели дани,
кад потамне и побледе
зраци надом изасјани,
непогода невидовна
кад ми сломи крила пловна,
па, док снова не узлетим,
хоћу мало заветрине,
тад се навек тебе сетим,
будалине Саведрине.

Кад ме лепо чедо мамне,
те за њоме свест заблуди,
мрежом густом косе прамне
заклони ми поглед луди,
мраком светлим очи тамне
ужгу сунце ми у груди';
па кад махом сунце зађе,

а с очију мрежа сађе,
у облаку мојих јада
једна ми је паведрина:
знадем како и ти страда,
будаљино Саведрина!

У скупштини кад се граја
дигне на глас мудре речи,
мора да се ум притаја
кад се лудост пред њим печи,
у жестини окршаја
ветрењача многа звечи,
кад је глави друго место
а трбух се за све брине:
сећам те се врло често,
будаљине Саведрине.

Кад се после дуге ноћи
јаве зраци нове зоре,
те помислим, сад ће доћи
слобода на наше горе,
да ће штети, ко ће моћи,
дићи народ богу горе,
те ће бити један, срећан,

неће бити Саве, дрине,
и опет се тебе сећам,
будаљине Саведрине!

Ал' кад видим паметаре
где с' клањају шупљој сили;
кад јунаке видим старе
где их скотска наслад гњили,
те сад оно пале, жаре,
чем су били борци чили;
да желуцу није сметње,
мач отпашу са бедрине: —
таке слике нису вредне
будаљине Саведрине.

ПРОЛОГ ЗА ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ

Н

а Ловћен гледах у сну, с Цетиња,

пун зазора, кâ негда, дјетиња.

Испитљив, ал' у смјерној молитви,

прозборих оној светој колиби:

„Пјесниче, друже, душе, што ти би

те тамо попе свог тијела прах,

у громове, олује, град и страх?

Нијеси л' зар свог праха био сит

опростивши се земне трпије,

но, попут праха оца Србије,

у душе своје уплете га нит?

Зар праху да се душа поклони

у самртни, у час напोकони,

те да га дигне собом узгори

да опроштају час не ускори?

Ил' тајне те што покрива твој хум

разумјет неће никада наш ум?

да л' за то прах свој попе на тај ком

да с њега гледаш душом жалосном
гдје племе твоје спава мртвим сном?
Па реци, нагов'јести, дај Ми знак,
што видиш отуд, свјетлост или мрак?
Видиш ли врага, оног старог, твог?
Једва га видиш, сломио га бог.
Бињиши су му сад крпетине,
а мач и круна подсм'јех свјетине.
Ал' многи други створио се враг,
час ту, час тамо, свуд му видиш траг.
Има их грдних, има виђених,
има их голих, има кићених,
час мислиш није никакав им број,
час навале кâ љутих зоља рој.
Ал, који је, у врашком сјемену,
најжешћи крвник твоје племену?

.....

На Ловћен-капи замагли се храм,
облачак над њим, црни један прам,
сијевну муња по том прамену,
кâ да су слова у том пламену,
лијепо читам што ми пише плам:

„Док на ту земљу ови стоји кам,
најцрњи враг је Србин себи сам!”

У Сомбору, јануара 1902.

БАЛАДЕ

ЂУРЂЕВИ СТУПОВИ

I

Стоје пребели Ђурђеви ступови,

сведоци верни божје љубави,
облаци лебде над њима горе,
лагано броде лагано скоре,
казујућ богу молитве сетне
што им из цркве долећу чедне,
а кад им творац срдито грмне.
онда одлете за горе стрмне.
Стоје пребели Ђурђеви ступови.
љубазни знаци божје љубави.
љубазним лицем на брег се смеше,
а равно поље, студени бреже,
милотом тешком већ обамреше,
милотом тешком заспаше веће,
покривају се одором белом,
покровом снежним, зимњим оделом,
док опет божји жешћи смехутак

не стопи са њих тај бели скутак.
Само на вршку брега висока,
незнана соја, незнана рока,
једно се дрво големо гледа,
и сунца, и посред, леда
векове траје, побратим кама,
од смрти живећ, од јада сама,
огромним грањем у небо ниче,
кô преклињући свет-мучениче
дижу му с' руке, огранци голи,
рекô би вишњег преклиње, моли,
ил' ветар само сухим грањем јечи,
јауком дугим кô да збори речи:
боже вечности, боже тренутка!
боже 'сељене и сваког кутка!
И овим кутом грешнога света
да кадгод зађе стопа ти света!
Грешан је можда, невредан, боже,
ал' пати, пати, што игда може! —
Тако се ори очајни гласак,
слуша га само црквица стара,
кадикад му сетно звоном одговара,
и слуша га свети иконостасак,
и с њега слуша у оквиру малу

светитељ Ђорђе на беломе ждралу,
дркће му рука како оштро слуша,
све жешћим гњевом аждају гуша;
и бели ждрале ко да ухом стриже,
из ноздрва му модар пламен лиже,
жестоким пламом кандило пали
што су га оци пред икону дали,
кандило свето пламеном пали,
да бога моли, да бога хвали!
Ал' да га чује, живе душе нема,
са неме горе тога гласа нема;
и ако каткад с оне стране горе
де се још теже молитвице оре,
ако га тамо који јунак чује,
верно га чува, верно гаштује;
жалостан с њиме, с њиме је волан,
са њега само здрав је и болан,
њиме се пита, њиме се трује,
од њега маче пламене кује!

II

На стрмом прагу горскога кланца
откуд се види звоник самостанца,
једна је була млађана стала:

ил' је од пута свог малаксала,
или су свети ступови бели
меко срдашце були занели?
Срдашце меко и меке груди
мора да жешћа невоља мути,
јер из ока јој сетна капља бије,
уздахом склапа беле руке двије,
„Зар ту? ох, ту зар?” уздише була,
„ту је, ох, ту је, душа је чула,
ту ми га свети рекоше оци.
рекоше ми га млади ускоци,
ту ми је драги, ох боже благи!
Је л' му још љубав 'нако у снаги,
је л' још онако, или већ вене,
јер калуђером поста због мене!
Кад мене Турци украдоше младу,
украдоше и њему једину наду,
једину милост коб му узе прека,
и одрече се милости сваке
и сваког лека за свога века. —
Није ни знао зар да сам жива?
у богу, мнио, душа ми почива,
зато и себе предаде богу.
У богу, рече, наћи је могу! —

Ох, камо да је, кам да је тако,
кам' да је тако само опако,
ал' нисам, нисам, еј, тужна ћери,
у богу нисам ни у божјој вери!
Ал' ево, боже, прими ме бедну,
прими ме бедну, худу невредну,
Води ме, драги, Христову лицу,
покрсти грешну потурченицу!
Ја ћу сад тебе у богу да тражим,
близином твојом грехе да блажим,
ох, води ме, води, Христову лицу,
покрсти грешну потурченицу!”
И пође була узаном стазом,
шири јој се срце наданим спасом,
под стопом њеном снези се топе,
јер над је тај греје од главе до стопе,
од главе до стопе дркћући од нада,
стала је пред црна манастирска врата,
на црна врата белом куца руком,
из бела грла, танким зове гуком:
„Ходите оци, ој, оче, ходи!
отвори врата једној сироти!”
дуго је тако куцала була,
дуго је нису братија чула,

док није један из двора се винô,
браву одврнô, врата одшкринô:
„Па које добро, лепа хришћанко,
ил' невоља која, млада незнанко?”
„Невоља беше, добри мој оче,
невоља беше, ал' сада се доче,
јер ево нађох уточиште наше,
из харема мрска Османа паше:
ропство ми дође несносно, мрско.
а омиле ми оташтво ср'ско:
пусти ме, оче, пусти ме, пусти,
уморише ме путови пусти,
пусти ме, оче, ил' ме само јави,
ох, јави ме, јави игумну Варнави!” —
Тако се моли душа сироте,
склопе се врата, калуђер оде.

III

Калуђер црни озбиљним кроком
замишљен се пење уз трошно степење,
понизним лицем, грозом дубоком,
сухоњавом руком о врата лупа,
у игумнову ћелију ступа:
„Добра ти срећа!” калуђер се јавља,

„Добра ти срећа поред боља здравља!
Ал' осим здравља твога и среће,
још има нешто дужност да ти рече:
була једна млада пред вратих чека,
уточишта моли и конака мека,
дозволи оче, оче допусти,
хришћанска милост да је у двор пусти:
була је, каже, побегла од паше,
ал' крв је наша, дете је наше;
и ономад једну одбисмо жртву:
сутра је у снегу нађосмо мртву!
Па сад бар, оче, сад бар допусти,
хришћанска милост да је у двор пусти!”
Тако се моли калуђер седи,
бројанице ниже, у земљу гледи,
бројанице ниже, кô да речи броји,
да л' сувише рече ко да се боји.
И боље да броји низ бројаница,
нег срдите боре с игумнова лица,
с висока чела игуманова
да чита, болан, нечитка слова,
нечитка слова с чела висока,
с корице тврде књиге живота;
ал' у тој књизи колико још мора,

колико још бити невиђених бора,
невиђених бора, нечитаних слова,
развалина црних изгорелих снова?
У развалинама живе душе није,
тек једна гуја у њима се крије,
паклена гуја, хладна, саможивна,
немилост живи испод развалина,
јер ко сиктање те ледене гује
калуђеру седом ова реч се чује?
„Зар опет була, будало стара?
Ко ће да пати, ко да одговара?
Зар не знаш, болан, не знао бога?
Зар не знаш воле паше честитог?
доста смо крили туђе битангаше,
немилост навукли Османа паше,
зар ниси чуо како паша прети,
ниси га чуо богом се клети,
ако још једног примимо бегунца,
нећемо више гледати сунца,
већ само можда умирућ' срамно
спаљеног стана гариште пламно!?
И опет си дошô, несмислениче,
и опет ми таке доносиш приче?
Одлази тако, одлази мигом,

наложи младим искушеником
сместа нек један паши одјезди,
нека му носи понизне вести
да се грешница није могла спасти,
да ј' у нашем дому, у његовој власти!
Журите брзо на најбољем коњу,
паша нек дође, кад хоће, по њу!
Па после, старче, после заповедам,
нек дође була да је исповедам!”
Рече Варнава, игуман млади,
а старац оде тако да ради. —
Ал' тамо доле испод самостана,
у студени снежној зимнога дана,
непрестано чека бегунац лепи,
надом се греје, вером се крепи,
греје је нада од главе до стопе,
под стопом се њеном снегови топе.
Дуго је тако чекала млада,
кад уједаред отворе се врата,
излети један коњаник из двора,
рекô би трком прегазит је мора,
излети и брзо нестаде у гори,
цура се крсти, у себи збори:
„Да црна коња, да црња јунака,

из светла је дома, ал' је чедо мрака!"

Тако збори цура, па се чудом крсти,
у крст се већ слажу нехотице прсти!

Док се тако крсти була, у том часу
у цркви малој на иконостасу

икона се једна стреса у оквиру,
икона Ђурђа, свеца намастиру,
стреса се слика у тресу све јачем,
светитељ Ђурђе замахује мачем,
замахује љуто све жешћим махом,
а коњиц му дише огњевитим дахом,
огњевитим дахом листове просу
староставних књига, на певници што су,
а на једном листу отворених књига
писана слова пламеног лика,
гњевита бељца огњевитим млазом
ужежена, зборе 'ваким исказом:
„Боже вечности, боже тренутка,
боже 'сељене и сваког кутка,
ох, боже клетве, боже милости
опрости свету грешном, опрости!
Само навеки испред твог лица,
навеки прогнан да је издајица!
На њега само, роба довека,

на њега само, само на њега,
небеског гњева све громове проспи,
не прости њему, ил' ником не прости!
Јер никог не мож' гора клетва снаћи,
до заједно с њиме у рају се наћи?
Ох, зато, боже вечне милости,
не прости њему, ил' ником не прости!”
Још даље пише, још даље се ниже,
све жешћа клетва, све страшнија мисо̑,
онај тек зна је што је написо̑;
јер чудан је поглед, чудан је тренут,
самртно око мора засенут,
само се види ватра све жешћа,
страшан је плам, ал' страшниј' навешћа.

IV

Меку је руку у руку дала,
у суху руку седога кала,
кале је води; ко̑ пастир јање,
нејако јање, кад води на клање;
показујућ врата свога господара,
унутра је пушта, врата затвара.
„Ти ли си ћерко?” игуман загрми,
„што код паше мисли нас да оцрни?”

Ти ли си несрећо, ти ли си куго?
Ал' чекај само, нећеш ми дуто!"
„Владимире!" замуца лепојче убаво,
„да л' Владимире ил' игумне Варнаво?
за име бога да л' сам чула право?!
Дрктала је була од пете до главе,
чујући поздрав игумна Варнаве,
са бледа лица кад јој паде вео,
и Варнава као да задркта цео.
Бледо му лице још већма побледи,
ледено срце још већма се следи:
„Кога видим, јадан? чије чујем гласе?
ох, благи боже, преблаги спасе!
да ли ме кушаш, да ли ме караш,
што преда мном сенку најмилију ствараш,
сахрањену давно, у срећнијем добу,
у груди мојих леденом гробу?
Или се сама из груди ми диже? —
Ох, ходи сенко, ходи — ближе — ближе!"
За руку је руком грчевито стисну,
од бола була и од јада врисну,
обнезнани се, паде му на груди;
у грудма леденим стари плам се буди,
у грудма леденим, испод развалина

негдашњих снова, негдашњих милина,
упали се искра првога жара,
успламти љубав жестока, стара;
ал' она гуја, она подмукла,
гуја немилости, што се ту увукла,
излети испод буктива гаришта,
опаљена пламом љуто пропишта,
побеснила пуста гуја немилости,
у грудма гризе срце, плућу, кости!
Сећа се тужан кале у несвести,
сећа се своје ропске заповести,
осећа грижу у грудима гује,
ох, ала једе, ох, ала трује!
Једе му срце, плућу и кости,
„ох, боже!” вришти, „опрости, опрости!”
Предише, кука бесомучниче,
срља на врата, грми и виче,
са свију страна калуђери лете:
„Шта ти је, шта је, тројице ти свете?”
„Ох шта је! шта је! — та невоља је,
невоља тешка, самртни крај је!
да л' учини, старче, оно што ти реко’?
да л' оде ко? ох, дал' је далеко?”
„Све је у реду, по твојој вољи,

коњаник добар, коњ је још бољи,
удеси све то старање наше,
сад је већ можда гласник код паше”.
„Сад је код паше посланик врага!
и ти још стојиш? тако без трага!
Седлајте коње, седлајте сваки,
идите паши, идите тако,
поручите му да се не спрема,
да код нас буде никакве нема!”
Одоше оци кад су то чули,
а Варнава оде сумртној були.

V

Вече је дошло, сутон се хвата,
од звездица златних завеса пада,
да не би напаст насртљива мрака
продрла у светло светилиште зрака;
склопљена су врата зимнога дана,
и склопљена стоје врата самостана,
и самостан истог мал' да се не боји,
јер син један мрака и пред њиме стоји;
турски један телал стоји пред врати,
балчаком врата хоће да смлати:
„Отвори, море, ђаур-дервише!

доста сам чекô, не могу више,
зар нема поган уши, кад ћути?
ал' чекај само, одрезаћу ти!
Отвори хеј, отвори, Влаше!
поруке ти лепе носим од паше!”
Тако се дере нестрпљиво Туре,
и већ се у двору калуђери журе,
кључеви звече, брава се отвара,
провирује брада калуђера стара.
„добро Ми дошо!” Туре га поздравља,
„Осман ти се паша понизно јавља:
паша је близу, тек ту што није,
ено, гле, на брегу барјак му се вије!
Ал' ако му була не буде на крилу
Док не стигне зора преходницу чилу,
честит ће вас паша лепо да обдари:
коцева добрих неколико пари,
коцева добрих да чачкате зубе
и још мало ватре на то тамно кубе,
да вам се Види читати опела:
ето то је, Влаше, порука ти цела!”
Изрече Туре, ободе жерава,
калуђеру старом изнеможе глава,
клону му глава од тешке муке,

испадоше кључи из мршаве руке,
и једва се сети да треба да јави
поруку лепу игумну Варнави,
подиже кључе, затвори врата,
зар, да не дођу Турци изненада!
попе се старац по трошним степенма,
и опет наста тишина нема.

Тишино моја, чедашце неба,
ала си мила, ала си лепа,
испод састанка ноћи и дана
када те буди звекет ђердана,
на меких груди, са грла мека
када те буди умилна му звека,
ил' о мушком врату кршење гривна,
тишино моја, ал' си ми дивна!
Ил' кад те уздах њиха дубоки
разлежући се по јуначкој токи,
ил' пољубац ситан када ти тепа
слатка тишино, ал' си ми лепа! —
Ал' кад те кида, када те треска

ужасни звекет окова тешка,
када те јаук и врисак цепа —
ал' си ми страшна, тишино лепа!
Ал' никад још ваљда ниси била така
ко сада испод шатора лака,
Османа паше шатора бела,
никад се још ниси тако отела!
Честити паша замишљен ћути,
пред њиме ћуте оци погнути,
довели су булу пред господара,
господар ћути, пуши, ал' не кара!
Братија ћути и була је нема,
окови јој ћуте на рукама двома,
нема је була, ал' у срцу стрепи,
познаје ћуди свога господара,
како се страшно ономе свети
њега што дира, њега што вара!
И ево паша испуши лулу,
по бради се глади, погледа булу:
„Добро ми дошла, верна моја љубо!
доцне ми дође, ал' ми није скупо,
није ми скупо чекат на тебе,
само те жалим што ти срце зебе.
Ал' немој тако да се жестиш јако!

на ноге момци! растурите пакô!
палите тамо оне куле беле!
грејте јој срце сред ватре вреле!
водите и те калуђере старе,
њезине верне, добре чуваре,
а они други знаће већ сами
како се греје на пожарних плами'.
Само Варнаву сместите лепо,
од њега први да видим пепô!
Журите момци, нека се сија!
и мени је зима! грејô б'ж се и ја!"
Намигну паша на своје луде,
и што рече, тако се збуде.

Спаљени леже Ђурђеви ступови,
сведоци негда божје љубави,
а сад сведоци божија гњева,
у гаришту им грех се огрева.
Ал' осим греха живе душе нема,
неколико само костију бели'
што су их по гару ветрови разнели,

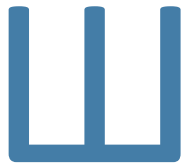

по пучини црној просуте се Нижу,
бледилом смртним кô да речи пишу,
да страшна листа, да страшнијих слова
што их написа писац векова!
Ал' шта то пише, шта ли то вели,
та црна књига са ти слови бели?
Јесу ли клетве? прорицање је ли? —
Још страшније је, страшније још је —
збриши је, судбо, с читуље божје!

МИНАДИР

то је силан, што је славан

краљ Рамсенит од Мисира,
таке силе нигде нема
од Индуса па до Нила.

Па што има силна блага
краљ Рамсенит од Мисира,
така блага нигде нема
од Индуса па до Нила.

Па што му је ћерка лепа,
поносите Валадила,
те лепоте нигде нема
од Индуса па до Нила.

Па како је воли бабо!
Један осмех свога смиља
не би дао за сву земљу

од Индуса па до Нила.

Од Индуса па до Нила
нема таког красног лика,
до у једног сиромашка,
вајаоца Минадира.

Вајаоца Минадира,
што лабиринт краљу зида,
де ће краљу с ћерком својом
после смрти да почива.

Живо ради Минадире,
дању, ноћу нема мира,
неће бити такe зграде
од Индуса па до Нила.

Вајаоче Минадире
дању, ноћу нема мира,
дању, ноћу походи га
краљ Рамсенит од Мисира.

Дању, ноћу походи га,
с њим долази Валадила,
да и она види де ће

вечни санак да одснива.

Гледао је вајаоче
пуну чари, пуну мила,
све му рука лакше куца,
све му лице блеђе бива.

Усами се, не зна шта ће,
косу мрси, рухо кида,
замршаје срца свога
у лавиринт сулуд зида.

Оштрим длетом бола свога
у блед камен реже лица,
свако лице иста лепа
Валадила од Мисира.

Тако воли Минадире,
тако му је љубав силна,
те љубави нема више
од Индуса па до Нила.

Лепо лице све је блеђе
вајаоца Минадира,
а посете све су ређе

Валадиле од Мисира.
„Што ми вене дете моје?”
стари краљу ћерку пита, —
поносите Валадила
само ћути, само снови.

Нагрнуше просиоци,
слава, пурпур, злато, свила, —
све највећа госпоштина
од Индуса па до Нила.

Ал' што пурпур црвенији,
што сјајнија свила бива,
све је блеђе лепо дете
све тамнија Валадила.

„Доста, доста, драги бабо!
Моје срце не избира,
срце моје само воли
неимара Минадира.”

Снуждио се на те речи
краљ Рамсенит од Мисира, —
„зовните ми тога младог

неимара Минадира.”

Снуждио се силни краљу
забринуто чело збира, —
ал' доводе у одају
бледу сенку, Минадира.

Високо му чело бледо
кô папирус благог Нила,
ал' у оку мисô тиња
и љубави света збила.

Осмехну се краљ Рамсенит,
осмејак му бригу вида,
кô облаке с неба сунце
са чела му боре скида.

„Неимаре Минадире!
Ја и нако немам сина,
тебе воли моје дете, —
краљевић си од Мисира!”

Уздахнô је Минадире,
занео се, као да снива,
мртвог слуге прихватише

вајаоца Минадира.
Прилете му бели голуб,
прилете му Валадила,
није могла доста брзо,
како га је жељна била.

Како га је жељна била
душа јој је излетила,
а остаде бело тело,
оста мртва Валадила.

Жао беше старом краљу,
Рамсениту од Мисира,
што радошћу превеликом
уби ћерку, уби сина.

док налише самртником
света уља и мириса,
издахнô је већ и стари
краљ Рамсенит од Мисира.

Повише им бело тело
у покрове од папира,
а по њима написаše

од љубави шта све бива!
Исписаше љубав њихну
на покрову од папира,
нема таке приповести
од Индуса па до Нила!

САМСОН И ДЕЛИЛА

I

„**O** j, Самсоне, мајчин дане,

Израиљев Дични бране,
мрзи, синко, Филишћане —
Филишћани мрзе нас!
Ал' не љуби, мој голубе,
филишћанске толке љубе, —
јача љубав нег омраз!
Ал' И откуд у тих груди'
где мужевом отров суди,
за жене им толка слас?”

Тако мајка од милина
јуначкога кара сина,
дива свију јуначина;
дивак синак збори њој:
„Зар мужеви? — Срам је рећи! —
што их тисућ бега псећи

од вилица магарећи'
кад замахне синак твој?
То мужеви? То су жене!
Па зар жене против мене?
Кад с женама време губим,
Волим с женом да се љубим
но с женама бити бој.”

„Али зашто Филишћанке,
мамне танке домишљанке?
Израиљке, израјанке,
зашто, сине, не би њи'?
Узми Мару, имаш стада,
од истока до запада,
стадовита ј' оца кћи!
Узми Сару, имаш злата,
а лепотом вреди млада
филишћанске цуре три!”

„Израиљке? — Некад беше,
док ме славе не понеше,
не знајући своје сеше,
просио сам једну ја.
Имала је једног чика,

филишћанског најамника,
чико њојзи боле зна:
одведе је на преваре
међу своје господаре —
сад им ноћу уз пехаре
место жишка лицем сја.

Јест, ал' сада, боже свети!
кад од мене туђин стрепи,
сада ме се свака лепи!
Сад ме љубе, сад ме маре,
сад ми нуде Саре, Маре, —
понеаре! —
Филишћанке нису верне,
ал' неверу љубим њину,
јер је вера у својину,
у рођено, у матерње. —
Па те чежње, тог снебива,
у јунаку што ужива
а крвника опште среће
отискује, мрзи, неће!
Тог судара изобиља
разиграних двеју сила
од омразе, од омиља, —

ох, Делила!”

„Шта? Делила? —

Тако ли се зове вила
што је срце сину моме —
зар са мноме
поделила?”

„Да, Делила!”

Одазва се витез млади,
те се руком
по јуначку челу глади,
склопљених се маша веђа
као да се нечег сећа,
мучи муком.

Ал' бадава руком крије
понос-чело и повије,
осећаја сакрит није
из осмејка што се смије,
што с' из отих дивских груди
у надиму тешком буди,
што из крета сваког бије,
из обилних што се власи
од потреса тајне страс'и
у расплетних бујних млази'

заталаси,
сакрит није...
И не сакри осећаја,
већ из грудног испотаја,
из увојна косотреса,
из осмејка боног теза,
у један се уздах слива:
„Ох Делила!”

Па кô потоп од бујице
кад уставу прву свали
те поплавом бујних вали
руши, дере нештедице,
по уздасих тако први'
у јунака реч поврви:
„Ох Делила!

каква ли си, пуста, била,
кад погубих теби војна,
од газански што је врата
одбијао несавлада!
Ти се маши копља бојна,
па из грла викну гојна:
„За мном, жене!
преда мном је војнов сене!”

Те намигнув измичаром,
постиђеним женским каром,
ти завитла, ја прихватих; —
ал' како си била дивна
у заносу жара кивна:
да те видим још једноме,
слатки гROME,
оружје ти натраг вратих,
удри, рекох, слобода ти! —
Но поруга мога дива
потпала ти беше севу,
те у гњевном разагреву
већ се лати мача сива
и замâну, —
ал' заману!
У заносу и у жару,
ја подиђох твојм удару,
у жестоком, у загрлу,
грудима те дигох, врлу —
обамрлу.
Ја подиђох том удару,
ал' од жешћег од удара,
од очију, од недара,
оста рана без видара! —

ох ал' ево што је вида,
што је скида!”

У тој речи, испод груди
вади свиле комад жути,
на свили је ситан вез; —
тај је везак што замути
Самсонову бистру свес': —
шарен везак њему ниже
једно лишце,
а под лишцем ситно пише
по комаду жуте свиле:
„довече си у Делиле!”

II

У свету Газу, у Дагонов храм,
филишћанске је вође скупила
Самсонова несавладана ћуд.
У храму гори жртвенички плам,
просевкује сумраком сводовским,
осевкује боговска ступила;
ал' жешће још у грудма вођевским
просевкују кроз разбор им и суд
Самсонова јуначка чудила.

Проговара газански стари вођ:
„Не остаје нам друга припомоћ,
делила само, превара и ноћ,
ком не досади мржња до сада,
том љубав нек је смртна досада.”
Сви остали се брадом зглађују,
те газанскоме реч повлађују:
„Не убисмо га мржњом до сада,
нек му је љубав смртна досада:
не остаје нам друга припомоћ
делила само, превара и ноћ.”
Поклонише се старци у повлад,
у један клим, у један брадоглад.
Ал' има један међу њима млад,
Аскалон му је очевина град,
на глави му је златан облучац,
са груди му камења стоји сев,
ал' жешћи још из очију му гњев:
„Делила зар? Зар жена, блудница,
постељичарка кмета робовског
јуначком роду да нам буде спас?
Је л' ово збор? Је л' ово судница?
свителиште ли храма боговског?
ил' сведилишта оскрнавни јаз?

Ал' моја је жестина узалуд
кад видим већ, кад видим и кад знам.
да ј' оним жаром планула ми груд
што гори њим ен' онај свети плам,
ипак би само зато горукô,
да боље видим — грдна поруго! —
да боле видим срама нашег мрак.
Зборујте с њоме, да вам нисам крив,
ал' ја вам одох сад у недозив!”
И оде кнез. У храму Дагона
за богов кип малена беше клет,
молитвениште божног нагона,
свилени тек је застираше вез;
у оту клет је отишао кнез.
Другари му се стари згледају;
да л' гњевне можда речи тувише,
те смишљају да добар беше свет? —
Осмешкују се „Млад је сувише!”
Па, божанску погледајући клет,
намигују: „Сад оде на заклет!” —
Уведоше Делилу. Гори плам;
у горуку жртвеног светила
главарима се клања делила,
Самсонових милина дивни стан.

Проговара газански кнеже сам:
„Разумеле су, ћерко, војводе
да теби ноћу кришом доведе
крвника нам Самсона! Ћерко, чуј!
И ноћас ако дође несретник,
нек искаже на загрљајни љуљ
чиновној снази шта му бива виг.
А кад се слегне слатки санак у њ,
чувару нашем жељен подај миг —
па уместо крвника рода твог
у твој ће пасти блажен загрљај
жеженог злата небројени слог,
и пурпура и камен самосјај.”
Ућутао је газин стари кнез —
ишчекује се Делилина реч.
Јесте ли вид'ли хрчад, огарчад,
кад господара свог опскакују,
те штеком драже ловачки му смер,
а он их тиша стегом смишљеном
да не буне већ погођену звер?
У делили се тако кренула,
на позивну главара заповест,
испод срца животних страсти мах:
срамота, понос, гроза, љубав, страх —

но зазорна стишаваше их свест
у светој збили храма боговског.
Ал' кад је зверски разабрала смер
што старчева јој дава понуда,
одуста зазор, страшчад посукта
кô добра пашчад на голему звер.
„Будало стара, кукавицо сив!
Самсона — ја — да издам — оманом?!
Шта мислиш, деде, ко ти је тај див?
Господар ти је, знаш ли, господар,
господар твој, а мој је, мој је — цар!
Па каквом си се понео помамом
да мени ти, ти мени нудиш дар?! —
Ја немам злата, немам пурпура,
ни бисера, ни камена што сја,
ал' имам све: — Самсона имам ја!”
Главари гледе, бледе, трну, мру,
у храму је тишина самртна.
Чује се горук светог пламена.
уз жестоки Делилин предисај.
Ал' одонуд де света беше клет
зашушта канда свилен онај вез, —
испода њ образ указа се блед:
аскалонски се млади чини кнез,

и један глед и један живи гред —
на Делилу је пошô у полет:
„Девојко, жено, друже, делило!
објављен личе светогa ми сна,
међ женама ти једна делијо,
из ових руку не пуштам те ја!”
Колико беше милостив му вик,
толико страшан говорников лик:
с постоља, мислиш, Дагон сиђе сам,
да освети обесвећен му храм.
делила цикну, пребледи кô сен,
обнесвешћена паде на камен.

III

У по шесте бујне ноћи
што му свести не дад' очи,
из љубавног неодваја
Делилина загрљаја
Самсон скочи:

„Жено, жено, кажи право
је л' у теби бог ил' ђаво?
Зар се тако уста љубе
што им зуби роду твоме

на разбоју самртноме
самим шкрипом главе рубе?
Зар се тако желно-вољно
обамире на тој руци
што ти са ње синоћ војно
на самртној беше муци?
што ти са ње многој браћи
кратки вечак поста краћи?
Жено, жено, кажи право
је л' у теби бог ил' ђаво?"

Кô Мојсије на Синају
кад угледа у осјају
снова својих овапут
што народа првом сину
из облака црног сину
севотином обасут:
делила се тако баца
пред синајском горостаса,
целује му колена,
увојке му глади власа
са чеоног што се краса
до јуначког вију паса
око дива голема.

„Хоћеш да ти кажем право?

У мени је бог и ђаво,
диван ђаво кâ и бог:
испод неба твога чела
снела ми је врела жела
зрак боговског ока твог;
а владалац уђе мрака
из облака увојака
у заносну моју свест,
замрси ми бујним прамком,
улови ми гујном замком,
обезумну моју жест.”

„Зар у теби моја коса?
у теби ми очи зар?
па на мени шта још оста
да накнаде буде доста
за те страсти ненажар?”

„Ох, кам да је за однетак
ове косе силни сплетак,
жела мојих непровир!
Загрљајем да је косим,

у недрима да је носим,
да ми буде недромир!
Па да ми је попит очи
пољупцима једне ноћи,
камо срећа, камо слас'!
Јер онда би тек делила
тог остатка вредна била,
десна руко, твога мила,
медна уста, вас, ох, вас!"

Шеста ноћ се тако збори,
шеста ноћ се тако гори,
шеста ноћ се тако мори,
шеста ноћ:
од насладе и милине
верне страсти Делилине
у јунаку већем гине
свест и моћ.

Под увером њених слова
склапљу му се очи црне,
црна врата светлих снова;
у заносу срце трне,
руса глава малаксава,
на твоје се спушта крило

ој, делило, —
Самсон спава.
Ништ му санка не будука,
ни скоковца бесна хука,
испод окна Делилина
што се стрми са висина,
а камоли она јека,
она дрека издалека,
преко гора, преко река,
да ће доћи сад до њега!
— Народ бега:
„Ој, Самсоне, мајчин дане,
Израиљев дични бране,
удри, синко, Филишћане,
Филишћани туку нас!
Ханаан је једно гробље,
твоја мајка јадно робље!”
тако далек збори глас.
А чује ли тог поздрава,
тог поздрава смртних страва,
израиљском роду глава? —
Самсон спава.
Самсон спава, не чује га,
ал' га чује глава света,

ал' га чује господ чета,
ал' га чује Јехова:
Серафими нису сишли,
ал' делила што сад мисли,
То је мисо његова!
„На толико мога жара
зар се ништ не одговара?
На толико страсти праве,
на толико збиљске јаве,
зар одговор лажни сан?
Или можда нема вере
да Ми љубав нема мере
ни у сјајном очном близу,
ни у бујном неостризу
дивне косе — али стан!”

диже руке те са зида,
од постеље, са дохвата,
са везиљска суха злата
ножичице једне скида:
„Дивска косо, њиво дивна,
на тебе сам сада кивна!
допусти ми да те косим,
да те косим, да те носим,

да покажем твоје лаву
што му царску дичиш главу,
иако те са ње скосим,
да је диван баш и осим!”

И окупџи косу војну,
ножицама по њој кројну,
стаде сећи прам по прам;
па подиже руковџак,
њим ће свој да кити клетак,
своје среће мали храм;
и већ узме ређат бремене
од љубави преголеме
по свом телу и оделу,
по покућству женску целу,
стриз по стризак, низ по низак;
сад баш кипа кити мала
што казује бога Бала,
Филишћану знак побожја: —
паде слика са подножја;
делила се грозом стресе,
обазре се,
у грлу јој заста врисак: —
Је л' то Самсон, што ту спава?

Самсонова то зар глава?
тих вилица грдни зјап?
те ноздрве узвијене?
те зар очи испијене?
па те уши — тај незграп?
Иста слика, бог и душа,
на самрти њена мужа,
исти зелен, бледи вап!
Страшна мисô, поноћ нема,
мали жижак догорева,
у Делиле душе нема,
тек да само из вајата
посрћући нађе врата.
А напољу, у по трема,
сусрета је једна жена,
та је жена мати њена;
мајци својој ћерка пада
јецајући око врата:
„Мајко мила, мајко стара,
опет идеш од главара?
Знадем шта се тамо спрема,
ал' Самсона више нема,
место њега ен' у клети
на постељи мојој спава

авет грдна мојих страва, —
Дагон ми се њоме свети,
што му храма обесвети;
ено вам је, сад навал'жете,
на њој, на њој кив искал'те!

А шта на то мајка стара?
Са улице трем отвара,
из улица са свих страна
силне чете Филишћана:
„Амо, децо, Самсон спава!
Будимо га! Камо справа?
Камо остра слепила?

А ти, ћерко, не стој туна,
уцена је твоја пуна:
светла круна Аскалуна
за тебе се спремила!
Живо, синци, камо клинци?
камо остра слепила?”
И нагрну чета многа,
пуна духа црна, злога;
из куће се зачу врис, —
под Делилом клеца нога:

врисак беше њеног бога,
Самсонова оба ока.

IV

У тамници је сужањ, окован,
у тамници је глава народа,
у тамници је снага народа,
у тамници је нада народа,
у тамници му судац богодан,
у тамници је Самсон, окован.
Па све због једне жене! Жене зар? —
У тамници јунака свију цар,
и глава, снага, нада рода свог
и божји народ и у њему бог.
У тамници? Ал' тамница је пет:
Филишћанова, то је једна тек,
ал' он је слеп,
и тамница му цели бели свет,
и тамница му љубавни му јад;
ал' тамнице би све те поднô рад,
да није једне што му пије крв:
да није народ Филишћаном стрв;
ту тамницу, тај оков да је стрест,
кривице своје немилосну свест!

Ал' бог је велик:
жежено гвожђе ко кад се кали
у студни вали
те бива челик,
тако се душа сужнога дива,
паљена славом сјајних победа,
топљена жаром жељних погледа
огњеног ока Делилинога,
тако се срце од плама жива
у смртну студен тамнице скрива,
слепилом жарки поглед окива,
те — песник бива.

Самсон је певô.
Певô је земљу, певô је небо,
народ и бога, славу и срам:
јунаштва свога минула дела,
дивоту мушку дивскога тела,
пребујне косе срезани прам,
угасле звезде зеница слепих,
певô је поглед очију лепих,
певô је љубав и њену силу,
ох, и Делилу!
Шта је с Делилом? Камо Делила?
Зар и њој сломи тамница крила?

зар и њој очи у вечној ноћи,
та неће бити, ох, неће моћи:
гвоздени шиљци, слепила клета,
стопили би се од њена гледа;
ал' у сну, можда, с његових груди?
Ох, — да полуди!

Самсон је певô, ори му се глас,
бојева смртних некад жив ужас
надјекује окова тужни звек,
с тамница стреса мемлу камена.
Па ни камен му mâ не спречује,
чак на дно пакла продире му јек,
разбирају га дуси пламена.
Ал' онај горе, тај га не чује;
већ отвара Филишћанима свес',
чује га млади аскалонски кнез
те збори лепој својој невести:
„Делило, душо, слатки савезу,
чујеш ли тај прижељак небесни
славуја слепог у том кавезу?
чујеш ли песме, знаш ли какве су?”
делила чује и делила зна,
од опомене спопада је стра',

од помисли се крвца слеђује,
а камо л' гласа тутњавина та,
што залечен тек бол позлеђује,
ал' ипак вели: не зна, не чује!
„Шта, не чујеш га? Не чујеш га зар?
па нека дође, да га чујеш бар!”
„Окани ме се, махни ме се сад,
веселе да нам туђ не квари јад!”
„Веселе зар? Ти стрепиш, бледиш, мреш, —
ха, још га жалиш? Још га лубит смеш?
За сутра ће се свадба спремати,
ал' Самсон ће сватовац певати!”
Набрекну роба, роб с' удаљује
и тамница се одмандаљује.
„Ој сужњу, робе, робе неробе,
ево ти носим гусле кедрове,
ако ти глас од песме ослаби
да уз њих сутра певаш о слави.”
„Чуваре бедни,” збори сужањ див,
„чуваре будни слепог јада мог,
дај амо гусле, амо луцањ крив,
надапесте л' им одрезан ми влас?
Ал' донесе л' ми други какав глас?
Је л' жив мој народ? Је л' му жив још бог?

Но бог ће га сачуват, устреба л' —
ал' шта делила, збори, живи л', зна л'?"
Филишћанин се маша за мандал:
„У награду са веште издаје
господар млади, Аскалонски краљ,
на женидбу с Делилом пристаје! —”
У Самсоновим грудма нема дâ.
„Рад издаје? Рад какве?” прошапта.
„Рад какве? Гле, још пита! Ха-ха-ха!”
И оде чувар јасно кикоћућ,
затворише се врата, шкрину кључ,
из тамнице се грдан зачу рик,
кô рањен лав ил' кô надражен бик,
пораскидани звекнуш' окови:
мандал се стресе, чувар дркће сав,
— помозите му силни богови! —
ал' преста рик, тишина, камо лав?
Ни гласа му, — чувара прође стра':
„Ни гласа више? — Ха-ха-ха-ха-ха!”

V

Аскалон је диван граде,
приморје га више нема:
двор до двора, храм до храма,

стуб до стуба, трем до трема.

Ал' храмови сви су мали

поред оног храма света

у ком главом обитава

Астарота, мати света.

Од сухога стоји злата

саливена слика њена,

под ногама слике златне

бела стена од степена.

Од сухога стоји злата

саливена слика њена,

на темену слике златне

кров од храма мирно дрема.

У очима слике златне

нека мисо ко да сева

гледајући испод себе

каква ли се слава спрема.

У храму се свадба слави,

тих сватова више нема:

Аскалонски цар је женик,

а делила лепа нева.
Чело ногу седе ,млади
богињина лика света,
до висине њихне једва
жагор свадбе што доспева.

Чело ногу богињиних
седе младих врх степена,
млад је женик живи пламен,
а невеста бледа, нема.

Млад је женик пламен живи,
гори, збори, приповеда:
„Што је теби, злато моје?
Што ме сунце не погледа?”

„Не питај ме, срећо царска,”
невеста се исповеда,
„Још је Самсон у животу,
то је извор мојих беда.

док је крвник тај на свету
нисам тебе, царе, вредна,
богињи га жртвуј данас,

давно му је крви жедна.
Нек богињи буде жртва,
погуби га, круно светла,
скини мржњу с моје душе,
да љубави није сметња.”

Тако збори нева млада,
разговор јој огњем сева,
млад је женик мрко гледа,
погледом је сагорева.

Млад је женик мрко гледа,
нема збора, лица бледа,
а невеста моли, куне,
из очију бол исцеда.

Из очију болом проси
немилосна милос' нева,
за немилос' једну мушку
обећава милос' жена.

Млад је женик мрко гледа,
помркује роба верна, —
то је вид'ла једна стара,

крунисана брада седа.
Крунисана седа брада
филишћанског царског већа,
што сеђаше крај богиње,
младенцима иза леђа.

Крунисана седа брада
младожењи тихо смета:
„Не синовче! немој тако,
не скрнави света реда!

Израиљски свећеници
ево т' седе до колена,
а ти скидаш главу глави
израиљска рода цела.

Не, синовче! немој тако,
не скрнави света реда!
Замоли га и ти малко,
израиљска брадо седа!”

Израиљска седа брада
свећеник је првог реда,
у сватове дозвала га

филишћанских моћ победа.
Моћ победа филишћанских
и народа грдна беда
и наслада злобе ради
Самсонових славних дела.

„Светла круно, славо млада,”
свећенички збори деда,
„мислиш ли му ти милостит,
израиљски народ не да.

Пустиш ли га мирна, здрава,
његов народ смрт му спрема:
камењем ће да г' утуче,
бунтовник је, да га нема!”

Хтеде старац дале клети,
ал' у грлу стаде клетва:
ево с' онај слуга враћа
што га посла круна светла.

Послани се враћа слуга,
за њим воде једног слепца,
стаде дрека Филишћана:

„Убијте га, једног штенца!”

Један оца, други сина,
сваки друга жали свесна,
што издахну под ударцем
Самсонова бојна беса.

Кô гомила дивљих паса
кад нападне тигра звера,
так о граја Филишћана
на Самсона јурнут смера.

Стаде дрека Филишћана,
ал' ниједног свата нема
да се такне смелим диром
Самсонова дивског тела,

Самсонова тела дивског
и главе му бујног реса,
— зарасли су срамни трази
Делилина кобна реза! —

Зарасли су трази срамни,
обнови се снага мяса
у кидању од окова,

у дрмању сужних реза.
Обнови се дивска снага,
ал' не види дана бела,
светови се крећу грудма,
ал' селена сунца нема.

Од подвика Филишћана
привиђа му с' битка света:
„Кô је јунак”, див загрми,
„са Самсоном да с' огледа?

Ко је јунак?” — У гомили
нема гласа, душе нема,
само један цик се зачу
са висине, са степена.

Само један цик тек беше,
ал' Самсона жешће слета
него рика целе војске
С противником кад се срета.

Један цик тек, један скок тек,
и ево га врх степена,
и ево га до невесте

и царскога војна њена;
без покази вида свога,
без очију дана бела,
тек поведен једним циком
и мирисом њена тела.

Скамен'ло се царско веће,
свећеником крви нема,
прикован је женик млади,
бледа лица, збора нема.

А невеста нема гласа
да јој вриском одолева,
сакрила се за ступ златни
Астароте, мајке света.

За ступ златни Астаротин,
што почива на њем греда,
а на греди кров кристалов
големога храма света.

Око струка богињина
невеста је руке свела,
самртне јој капи бију

с обамрла бела чела.
У простору грдна трема
тишина је мртва, нема,
Самсон чује откуцаје
издајничка срца њена.

Самсон дише предисаје
најмилије свију жена,
пакленим се сећа болом
свију сласти, свију беда.

Пакленим се болом сећа,
паклена га мисо̄ цепа,
за белу је хвата руку,
жестина му кивна, слепа.

За белу је хвата руку
Самсонова рука лева,
а десна се слепо стрми,
да се маши врата њена.

десна Му се слепо стрми,
ал' уместо врата бела,
за грло је ухватио

Астароту, мајку света.
Астароте слику златну,
што је на њој наслон греда,
и целога крова тешког
богињина храма света.

Колика ли беше стр'ога
Самсонова бола прека,
заљуља се Астарота,
прсну злато, пуче греда.

Распаде се цела грађа
од ливанска тешка кедра,
на јуначке пада главе
и на бела пада недра.

Кô усови са Ливана
кад укупну на врх брега
те кедрове збришу луге
под навалом силна снега:

Тако тутњи, тако пуца
пољуљана зграда цела,
на јуначке пада главе

и на недра пада бела.
И на круне и на венце
и на митре од обреда,
и на старце и младенце,
на румена и на бледа.

И на злато и на свилу,
и на песме од весела,
на Самсона и Делилу
и на клетву њиних жеља.

ХИМНЕ И МОЛИТВЕ

ПЕВАЧКА ИМНА ЈОВАНУ ДАМАСКИНУ

за Српско певачко друштво панчевачко

Богу зефира, богу олуја,

господу сфера звучнога мѧ,

богу славуја и богу гуја,

господу тутња громовима:

ти, клетво земне омане,

ти, песмо небних снова,

однес' му, свети Јоване,

и гласе наших бола!

Богу целива блажена цика,

пакленом страшћу што пише рај,

господу вриска очајаника,

рушећи вечним надама трај:

ти, клетво земне омане,

ти, песмо небних снова,

однес' му, свети Јоване,

и гласе наших бола!

Богу тишине живого гробља,
богу поретка вечнога сна,
богу госпoде, госпoду рoбља,
немоме богу муклога стрâ,
ти, клетво земне омане,
ти, песмо небних снова,
однес' му, свети Јоване,
и гласе наших бола!

Госпoду сева бритких мачева
кад се поведе последњи бој,
богу што звеком скрханих негва
припевне гусли победопој:
ти, клетво земне омане,
Ти, песмо небних снова,
однес' му, свети Јоване,
и гласе наших бола!

Богу зефира, богу олуја,
госпoду сфера звучнога мâ,
богу славуја и богу гуја
госпoду тутња громовима:
Ти, клетво земне омане,

ти, песмо небних снова,
однес' му, свети Јоване,
и гласе наших бола!

МОЛИТВА БОГОРОДИЦИ

Јуле, ћерке Пере Сегединца

О

х, мајко света, Богородице,

што слуга ти на мене каже лик,
у јаду ти се налик осећам,
помози ми, да, слаба, научим
олакшати бар осталима бол,
те сваки јад, ублажен, утишан,
да грдној мојој рани буде лек.

(Из драме Пера Сегединац)

SANTA MARIA DELLA SALUTE

O

прости, мајко света, опрости,

што наших гора пожалих бор,
на ком се, устук свакоје злости,
блаженој теби подиже двор;
презри, небеснице, врело милости,
што ТИ земаљски сагреши створ:
Кајан ти љубим пречисте скуте,
Santa Maria della Salute.

Зар није лепше носит' лепоту,
сводов твојих постати стуб,
него грејући светску грехоту
у пепô спалит' срце и луб;
тонут' о броду, трунут' у плоту,
ђаволу јелу а врагу дуб?
Зар није лепше вековат' у те,
Santa Maria della Salute?

Опрости, мајко, много сам страд'о,
многе сам грехе покај о ја;
све што је срце снивало младо,
све је то јаве сломио ма',
за чим сам чезн'о, чему се над'о,
све је то давно пепô и пра',
на угод живу пакости жуте,
Santa Maria della Salute.

Тровало ме је подмукло, гњило,
ал' ипак нећу никога клет';
штогод је муке на мене било,
да никог за То не криви свет:
Јер, што је души ломило крило,
те јој у јеку душило лет,
све је То с ове главе са луде,
Santa Maria della Salute!

Тад моја вила преда ме грану,
лепше је овај не виде вид;
из црног мрака дивна ми свану,
к'о песма славља у зорин свит,
сваку ми махом залечи рану,
ал' тежој рани настаде брид:

Што ћу од миља, од муке љуте,
Santa Maria della Salute?

Она ме гледну. У душу свесну
никад још такав не сину глед;
тим би, што из тог погледа кресну,
свих васиона стопила лед,
све ми то нуди за чим год чезну',
јаде па сладе, чемер па мед,
сву своју душу, све своје жуде,
— сву вечност за те, дивни тренуте! —
Santa Maria della Salute.

Зар мени јадном сва та дивота?
Зар мени благо толико све?
Зар мени старом, на дну живота,
та златна воћка што сад тек зре?
Ох, слатка воћко танталска рода,
што ниси мени сазрела пре?
Опрости моје грешне залуте,
Santa Maria della Salute.

Две се у мени побише силе,
мозак и срце, памет и сласт.

Дуго су бојак страховит биле,
к'о бесни олуј и стари храст:
Напокон силе сусташе миле,
Вијугав мозак одржа власт,
разлог и запон памети худе,
Santa Maria della Salute.

Памет ме стегну, ја срце стисну',
утекох мудро од среће, луд,
утекох од ње — а она свисну.
Помрча сунце, вечита студ,
гаснуше звезде, рај у плач бризну,
смак света наста и страшни суд —
о, светски сломе, о страшни суде,
Santa Maria della Sallute!

у срцу сломљен, збуњен у глави,
спомен је њезин свети ми храм.
Тад ми се она од онуд јави,
к'о да се Бог ми појави сам:
у души бола лед ми се крави,
кроз њу сад видим, од ње све знам,
за што се мудрачки мозгови муте,
Santa Maria della Salute.

Дође ми у сну. Не кад је зове
силних ми жеља наврели рој,
она Ми дође кад њојзи гове,
тајне су силе слушкиње њој.
Навек су са њом појаве нове,
земних милина небески крој.
Тако ми до не простире путе,
Santa Maria della Salute.

у нас је све к'о у мужа и жене,
само што није брига и рад,
све су милине, ал' нежежене,
страст нам се блажи у рајски хлад;
старија она сад је од мене,
тамо ћу бити доста јој млад,
где свих времена разлике ћуте,
Santa Maria della Salute.

А наша деца песме су моје,
тих састанака вечити траг;
то се не пише, то се не поје,
само што душом пробије зрак.
То разумемо само нас двоје,

то је и рају приновак драг,
то тек у заносу пророци слуте,
Santa Maria della Salute.

А кад ми дође да прсне глава
о Тог живота хридовит крај,
најлепши сан ми постаће јава,
мој ропац њено: »Ево ме, нај!«
Из ништавила у славу слáвâ,
из безњенице у рај, у рај!
У рај, у рај, у њезин загрљај!
Све се жеље Ту да пробуде,
душине жице све да прогуде,
затривићемо светске колуте,
богове силне, камо ли људе,
звездама ћемо померит' путе,
сунцима засут' сељенске студе,
да у све куте зоре заруде,
да од милине дуси полуде,
Santa Maria della Salute.

